

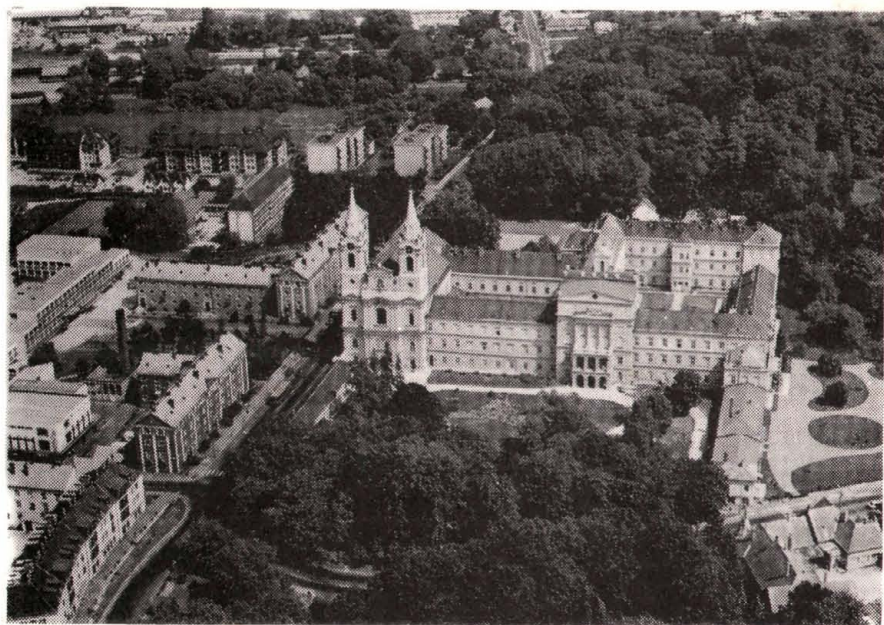

könyv
könyvtár
könyvtáros

1996
szeptember

*A zirci ciszterci kolostor látképe
a XX. sz. elején,
és ma*

KÖNYV, KÖNYVTÁR, KÖNYVTÁROS

1996. szeptember

Tartalom

Könyvtárpolitika

<i>A kecskeméti Katona József Könyvtár új épületének átadása</i>	3
Magyar Bálint: Avatóbeszéd	4
<i>A Magyar Könyvtárosok Egyesülete XXVIII. Vándorgyűlése</i>	6
Kiss Jenő: Köszöntés	8
Striker Sándor: Az MKM üdvözlője	9
Barbara Schleihagen: Az EBLIDA... ..	13
Papp István: Tézisek a könyvtári törvényről	20
<i>Csapó Edit: A Magyar Könyvtárosok Világtalálkozója</i>	26
Poprády Géza: Nem politikai, szakmai tevékenység	28
Romsics Ignác: Az etnikai ellentétek okai Közép- és Kelet-Európában .	30
Deé Nagy Anikó: A Teleki Téka... ..	36

Perszonália

Kitüntetések	41
Pataky Ernő	41

Szabad Tér

Ketten ugyanarról	43
Türr Tamásné: Az OSZK Reguly Antal Műemlékkönyvtára... ..	43
Türr Tamás: Zirc a Bakonyban	46
Hírlevél a Magyar Könyvtárosok Egyesülete tagjaihoz	55

Lapunk e számában Zirc és környékének képei láthatók.

From the contents

The new building of the Kecskemét County Library. Inauguration speech
by *Bálint Magyar* (3);
28th meeting of the Hungarian Library Association (6).

Cikkeink szerzői

Deé Nagy Anikó, a Teleki Téka vezetője; *Csapó Edit*, az OSZK-KMK osztály-
vezetője; *Magyar Bálint*, művelődési és közoktatási miniszter; *Papp István*, az
FSZEK főigazgató-helyettese; *Poprády Géza*, az OSZK főigazgatója; *Romsics
Ignác*, az ELTE professzora; *Barbara Schleihaagen*, az EBLIDA igazgatója;
Striker Sándor, az MKM főosztályvezetője; *Türr Tamásné*, tanár; *Türr Tamás*,
az OSZK munkatársa

Szerkesztőbizottság:

Domsa Károlyné elnök

Maurer Péter, Poprády Géza, dr. Skaliczki Judit, Tóthné Környei Márta

Szerkeszti:

Vajda Kornél

A szerkesztőség címe: 1054 Bp., Hold u. 6. – Telefon: 153-3763

Közreadja: a Könyvtári és Informatikai Kamara, a Magyar Könyvtárosok Egyesülete, a Művelődési és
Közoktatási Minisztérium, az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum, az Országos Széchényi
Könyvtár

Felelős kiadó: **Poprády Géza**, az Országos Széchényi Könyvtár főigazgatója

Készült az OSZK Nyomdaüzemében

Felelős vezető: **Burány Tamás**

Terjedelem: 5,7 A/5 kiadói iv. Munkaszám: 96.264

Lapunk megjelenéséhez támogatást kaptunk a Nemzeti Kulturális Alaptól

Terjeszti az Országos Széchényi Könyvtár

Előfizetési díj 1 évre 2400 forint. Egy szám ára 200 forint

HU-ISSN 1216-6804

A kecskeméti Katona József Könyvtár új épületének átadása

Aligha becsülhető túl a tény jelentősége: új épületet kapott a kecskeméti Katona József Könyvtár. A megfogalmazás nem is pontos. Az az igazság, hogy most kapta meg – először – épületét ez a könyvtár, hisz eddigelé, mintegy száz éven keresztül, nem volt saját épülete. Mv-ként, vendégként létezett csak a megye első számú könyvtára, mindenki által ismert körülmények között. Ezúttal számára tervezett, számára épült, számára berendezett, középponti elhelyezésű, pazar kivitelű, a legeslegkorszerűbb módon koncipiált épületet kapott. Hogy ez mit jelent, könyvtárosnak nemigen kell mondani.

Az új könyvtár átadására – a millicentenáriumi ünnepek keretében – augusztus 16-án került sor. A megjelenteket üdvözlő *dr. Balogh László*, a Bács-Kiskun Megyei Közgyűlés elnöke elmondotta: a millennium alkalmából épült fel, avatták fel Kecskemét számos, ma is alapvető fontosságú épületét, intézményét. Az ünneplésnek ez a legméltóbb, legnemesebb és legrangosabb módja. A millicentenárium az új könyvtár átadásával folytathatja az ünneplés e tradícióját. Az új könyvtárat *dr. Magyar Bálint* művelődési és közoktatási miniszter avatta fel. (Beszédét e számunk közli.) A nagyszámú vendég, könyvtáros-kolléga, érdeklődő számára a rendezők pazar programról gondoskodtak. Délelőtt történt az új könyvtár szakmai bemutatása, lehetőség volt arra, hogy az épület minden zegézugát bejárják a szakmai érdeklődők, meghallgassák az egyes részlegek, berendezések, összefüggések tárgyú kommentárját, megismerhessenek az új könyvtár miben- és milyenlétével. Kora délután volt az átadási ünnepség. Szavalt (*nem* Vörösmarty klasszikus, de sajnos immáron – könyvtári vonatkozásban – elcsépeletnek tűnő remeke, hanem Sík Sándor alig ismert, ám a magyar bölcséleti líra egyik csúcspontját jelentő költeménye, a Könyvek hangzott el), fanfárok, zeneszámok, Kecskemét Megyei Jogú Város polgármesterének bensőséges köszöntője, ökumenikus ima és áldás (érseki részvétellel, katolikus, református és evangélikus egyháznagyközreműködésével), kitüntetések átadásával-átvételével (Ezek közül kiemelkedett az a pillanat, amikor *Ramháb Mária*, a könyvtár igazgatója Magyar Bálint kezéből vehette át a legmagasabb szakmai kitüntetést, a Szinnyi József-díjat. A többi Szinnyi-díjasnak ugyanezen délelőttjén nem lehetett szerencséje miniszterhez.). Késő délután a miniszter szakmai fórumot tartott, kötetlenül, imponáló felkészültséggel és rutinnal válaszolva meg a jelenlevők sokszor éppen nem tapintatos kérdéseit. Este, a könyvtár aulájában a könyvtárosok meghitt találkozájára, szinte agapé jellegű evésére-ivására került sor. Szép volt, nagyon szép. (A 3K természetesen egy közeli számában hosszabb interjút fog hozni *Ramháb Mária*val, és talán sikerül később az új könyvtárépület olyan elemzésére is vállalkoznia, mint amilyent annak idején a Könyvtáros hozott *Kiss Jenő* tollából az új békéscsabai könyvtárról.)

Avatóbeszéd

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Napjainkban ritka esemény alkalmából, egy könyvtár átadására gyűltünk össze. Hazánkban sajnos 1988 óta nem volt hasonló alkalom; azt pedig Önök tudhatják nagyon jól, hogy a megye életében milyen jelentős nap a mai. Nem csupán az átadott épület közel egymilliárdos értékére gondolok most, hanem arra, hogy a megye könyvtára egy híján száz esztendő története során most először kap olyan épületet, amely a könyvtár számára készült.

Meglehet, a könyvtár a régi, hagyományos formájában (melynek hangulata, gondolom, tanulóéveik alatt Önöket is éppúgy magával ragadta, mint engem), ma már sokak szemében valami mélységesen régi, elavult intézményt jelent. Az e században feltűnt újabb és újabb információhordozók, és ezt látnunk kell, leoszorították eddigi monopolhelyzetéből. Ma, ha a könyvről beszélünk, nem csak a könyvről, az itt tárolt közel félmillió kötetre gondolunk. Ez az intézet, melyet ma adunk át, tiszteletre méltó gyűjteménye folyóiratoknak is, hanglemezeknek, elektronikus dokumentumoknak, szinte lehetetlen felsorolni, mi mindennek még. És – az újabb technikai lehetőségek kihasználásával – információk folyamata generátora, információk kanalizálója, tudnivalók, eszmék, törekvések, programok, emberek, közösségek összegyűjtő és szétsugárzó csomópontja, és persze sok minden másé is, amelyeknek nevet és formát alig találunk még, de amiket beleértünk már a régi szóba: könyvtár.

Hiszen tudjuk: jelen korunk meghatározó folyamata az információs társadalom kialakulása. A modernizáció egyik rendező elve éppen az információs átalakulás, melynek egyik alapintézménye a könyvtár. Valamennyiünk érdeke a korszerű könyvtári rendszerek kialakítása, amely biztosíthatja az információhoz való szabad hozzáférést. Új könyvtárunk magas szintű technikai felszereltségével, a zenei és képi dokumentumok hozzáférhetőségével, Internet-csatlakozással képes kielégíteni ezeket az igényeket.

A számítástechnika az intézmény belső működését is meghatározza. A könyvtár teljes munkafolyamata gépesített egy angol integrált szoftver alkalmazásával. Jelenleg folyik a Magyar Nemzeti Bibliográfia adaptálásával visszamenőlegesen az állomány gépi katalógizálása. A könyvtár látogatói számára új szolgáltatás az Internet elérhetősége és a multimédiás alkalmazások. Az intézet így egyszerre működik tájékoztatási intézményként, információs adatbázisként és a világot áthálózó információs szupersztrádák helyi állomásaként.

Látnunk kell azonban még az ehhez hasonló ünnepeken is a kultúrára fordítható pénzüsszegek szükségét. Információs társadalomról beszélünk, miközben a könyvtáraknak általában alapvető fenntartási gondjaik vannak. A dokumentumok beszerzésére fordítható összegek egyre csökkennek, nehéz lépést tartani a növekvő árakkal. A könyvtárakba kerülő kevesebb példány a szolgáltatásokat is akadályozza. Milyen lehetőségei vannak a kultusztrácnak a helyzet javítására?

Egyrészt, kezdeményezzük a jogi szabályozás rendezését, a könyvtári törvény megalkotását, amely az egész rendszer működését is meghatározza. Tisztáznunk

kell azt is, mely intézmények fenntartása állami feladat, és melyek azok a központi szolgáltatások, amelyek állami fenntartása garantálja a rendszer működését.

Másrészt, kiemelt fejlesztéseket támogatunk. A magyar államiság ezeréves évfordulójának megünnepléséről rendelkező kormányprogramnak fontos része a könyvtári infrastruktúra javítása. A Nemzeti Információs Stratégia keretében – a kormányzati információs rendszer fejlesztéséhez és európai programokhoz csatlakozva – kiépül az ország összes települését magába foglaló egységes informatikai rendszer, mely a könyvtári hálózatra alapszik. A privatizációs bevételekből származó kamatmegtakarítások egy részét is a könyvtári struktúra reformértékű szerkezetátalakításra kívánjuk felhasználni. Jelentős összegeket szánunk az új információs bázisok technikai feltételeinek megteremtésére: számítástechnikai eszközök beszerzésére, távközlési hálózat kiépítésére, a nemzeti könyvtár raktári férőhelyeinek bővítésére. Másrészt nagy összegeket ruházunk be az információs vagyont feltöltésére, elektronikus könyvtárak létrehozására, eredeti dokumentumok digitalizálására, multimédiás alkalmazások megvalósítására.

A könyvtár elnevezés azonban, ezt valamennyien reméljük, nem lesz hűtlen régi értelméhez sem. Azért megmarad könyvkölcsönzőnek is, amelynek valamennyien ismerjük, szórakoztató, pihentető, kedvteléseket kiszolgáló művek leltőhelyének, megmarad a város dolgozószobájának, közösségi programok helyszínének, találkahelynek, kiállítóteremnek, családok délutáni programpontjának, gyerekek játszóterének, diákok utolsó menszvárának a másnapi vizsga előtt, vagy éppen kutatók munkahelyének, nem is második, de sokszor első otthonának.

Folyamatosan kutatjuk a művelődésre vágyó polgárok igényeit, és az újabb felmérések is arról győznek meg bennünket, hogy a könyvtárra továbbra is nagy szükség mutatkozik. Egy felmérés arról tanúskodik hogy tavaly 18 millió látogatót szolgáltak ki a könyvtárosok – ebből a kecskeméti 180 ezer látogatóval részesedik. Egy másik arról, hogy a kulturális intézmények közül a megkérdezettek első helyen a könyvtárakat tartják központi forrásokból – pontosabban a befizetett adókból – anyagilag támogatandóknak.

Ez utóbbi felmérés számunkra sajnálatos tény is tükröz: a könyvtárosok a közszolgálati dolgozók közül az elismertség, illetve a megbecsültség szempontjából csak az utolsó előtti helyet foglalják el. Pedig a növekvő igényeknek csak jól felkészült, hozzáértő és anyagilag is elismert szakemberekkel lehet megfelelni. Hiszem, hogy a könyvtári törvény megalkotásával hozzájárulhatunk a szakma társadalmi megbecsülésének növeléséhez és e vélekedés megváltozásához.

A törvény azonban csak kereteket jelöl ki, csak alapvető garanciákat fogalmaz meg. A lehetőségek megvalósítása nagyon nagy mértékben helyben, a fenntartók, a használók és a szakmai közösségek akaratán múlik. A kecskeméti Katona József Könyvtár átadása éppen arra bizonyíték, hogy a nehéz gazdasági helyzet ellenére is lehet igazán nagy dolgokat véghezvinni. Ezt a könyvtárt leendő használóinak gazdagon artikulált közössége követelte ki és teremtette meg, és így érezheti többszörösen is magáénak.

E gondolatokkal szeretném átadni az intézményt a megye és a város polgárainak.

Köszönöm a figyelmüket.

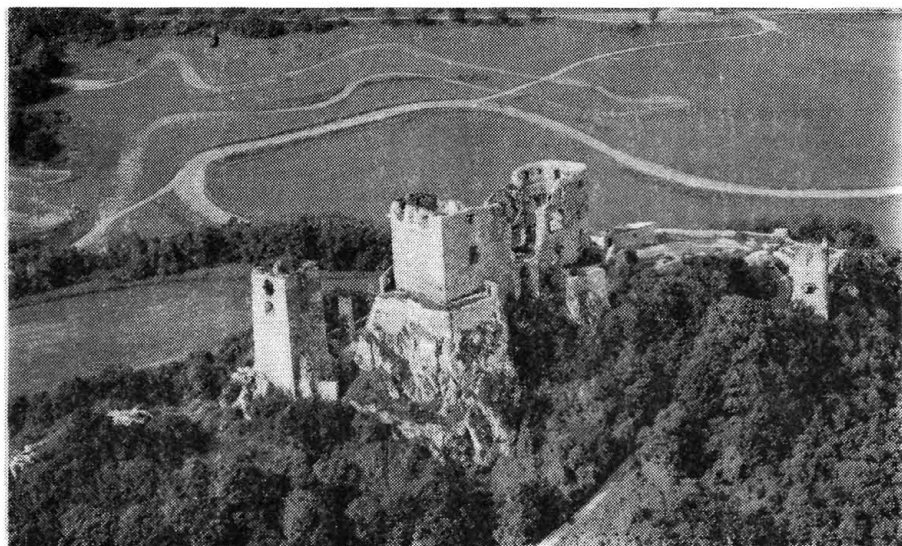
dr. Magyar Bálint

A Magyar Könyvtárosok Egyesülete XXVIII. Vándorgyűlése

Sok jel mutat arra, hogy a Debrecenben, augusztus 7–10. között megrendezett Vándorgyűlés – a maga nemében – az utolsó volt az MKE vándorgyűléseinek hosszú és nyilván örökké tartó sorában. Erre a különleges-, csúcspozícióra minden szempontból méltó volt Debrecen.

De miért gondoljuk, hogy „utolsó” volt egy eddig minden méltánylásra méltó sorban ez a XVIII. Vándorgyűlés? Elsősorban azért, mert az összes eddigiék hozadékát, innovációit hozta, csúcsra állította és így egyúttal túl is mutatott magán. E nemben, így, ilyen módon feljebb menni már nem lehet. Valami mást kell ezentúl csinálni, hogy mit, az ma az MKE talán egyik legfontosabb kérdése. Mindenekelőtt azért, mert ez már így, ilyenként sok. Túl sok a befogadók, a résztvevők és nyilván a szervezők, végrehajtók számára is. A körülmények ideálisak voltak: a Debreceni Agrártudományi Egyetem csodálatos campusán, bent a városban és mégis kívül rajta, aulák, előadótermek, szemináriumi helyiségek (és persze kollégiumi szobák) birtokában a legtöbb résztvevő szinte együtt lélegzett, együtt élt a Vándorgyűléssel. És mégis, jóllehet nem kellett sem keresgélni, sem rohángálni, jószerivel még érdeklődni sem helyek, helyszínek, programpontok iránt, valahogy zsúfolt, nagyon zsúfolt, túlságos volt minden: a programok, a termek, a folyosók.

Három nagy rendezvény is volt, csaknem ugyanott: a Vándorgyűlésen kívül a Magyar Könyvtárosok IV. Világtalálkozójának szakmai programja, valamint az Európai Gyermekkönyvtárosok Konferenciája. Pedig a Vándorgyűlés programjait is alig lehetett követni: a plenáris ülésen persze mindenki részt vehetett, ám a szekcióülések közül csak egyet választhatott az érdeklődő, az összes többről le kellett mondania. (Persze máskor, máshol is így volt ez, de az emarass de richesse most és itt, Debrecenben vált megfogalmazhatóvá.) Amikor, az utolsó előtti napon, a szakmai programok végpontján *Vajda Erik* összefoglalta benyomásait, sokak, tán mindannyiunk szívéből szólt, amikor azt mondta: a szekcióülésekkel valamit tenni kell. Annál is inkább, mert a szekciók résztvevői, még azok is, akik csak egyetlen szekció munkájában voltak érdekeltek, tehát a párhuzamosságot nem is érzelték, szintén panaszkodtak. Keves az egy délelőtt (vagy délután) egy-egy szakterület szenvedelmes résztvevőinek ahhoz, hogy minden problémájukat áttekintsék (pl. ezért vált szükségessé a helyismereti könyvtárosok évenkénti külön összejövetele). Bényei Miklós javaslata, mely szerint a programban percre pontosan meg kellene adni az egyes szekcióülések programpontjainak időpontját, valószínűleg csak felületi megoldást jelentene (de talán azt sem, mert hisz legfeljebb az előadások idejét lehet pontosítani, a vitákét nyilván nem, ráadásul a párhuzamosság így is megmarad). Újra kell tehát gondolni a leendő Vándorgyűlések mélystruktúráját. Ezt leginkább az MKE elnöke és vezetői látják. Újra lesz hát gondolva, bizonyosra vehetjük.

Csesznek várának romjai

De rút hálátlanság és még rútabb igazágtalanság lenne, ha elsősorban erről emlékeznénk meg Debrecen kapcsán. Hisz Debrecen éppen azáltal jelenthet fordulópontot a Vándorgyűlések sorában, hogy kiteljesítette az eddigi gyakorlatot. Sajtótájékoztatóval indult, ahol ezúttal is a könyvtárosok voltak a főszereplők. Nemcsak azért, mert nem az ő kérdéseikre kellett a jelenlévőknek válaszolniuk, hanem szinte csak egymással beszélgetniük. Kötetlen, nyílt eszmecserevé vált a sajtótájékoztató, szinte platóni szimpóziummá, ahol – a figyelő újságírók előtt – *Gellér Ferencné, Papp István, Tuba László* és a többiek cseréltek eszmét, mintha maguk közt lettek volna. Eszmét a könyvtári törvényről, a könyvtárak számának fogyásáról, a könyvek áráról stb.

Annál viharosabbnak ígérkezett az MKE Nyílt Napja. Bár nagyonis harmonikusnak indult: Papp István téziseivel a könyvtári törvényről (a téziseket közli e számunk, sajnos nem közölheti az írásvetítő révén olvasható frappáns tézisek Papp-i kommentárjait, gesztusait, a közönség derús reagálásait). A viharnek ezt követően kellett volna kitörnie, hisz a magyar könyvtárügyben lévő érdekekről és ellentétekről esett szó. Vajda Erik azonban kihúzta a szörny méregfogát. Előjáróban ő arról szólt igen bölcsen, láthatóan nemcsak a válságkezelés matematikai és egyéb modelljeinek alapos ismeretében, de a klasszikus erkölcsbölcselet tudójaként is, hogy miként kezelendők *általában* a könyvtárügyben is szükség-szerűen megjelenő szakmai, korporatív és egyéni-személyes érdekellentétek, konfliktusok. Hogyan hordandók ki, hogyan szembesíthetők, hozadékuk hogyan hasznosítható. Szinte már kedvet is csinált ahhoz, hogy minél több érdekellentét merüljön fel köreinkben, oly gusztusosan taglalta a konfliktusok hasznosítható oldalait, a megoldási módokat. Utána került sor, és immáron szavainak értelmezési tartományába esve, azokról a levelekről, amelyekben Halász Béla fo-

galmazta meg gondjait az MKE vezetésével, az OSZK főnökségével kapcsolatban. (E levelek leginkább sokatmondó darabját a 3K olvasói már ismerik.) Nem, nem lett botrány, nem lett „összeveszve”, egyszerűen kezelve lett a konfliktus, persze kompromisszumos módon, ám közeles megoldás reményében.

A plenáris ülés volt eddigelé minden Vándorgyűlés élető középpontja. Most – talán a többi programont gazdagsága miatt – kissé kevésbé volt kiemelkedő. Mindenesetre már az üdvözlő szavak is súlyos kérdésekről szóltak (*Kiss Jenő* és *Striker Sándor*ét közöljük e számunkban), de információdúsnak ígérkezett *dr. Bakonyi Péter* és *Levendel Ádám* előadásai is. A NIIF Operatív Bizottságának elnöke a Nemzeti Információs Infrastruktúra Program lényegét ismertette, *Levendel Ádám*, a Szonda IPSOS Igazgatója pedig néhány újabb felismerés eredményeiről szólt (olvasási szokások, olvasók megoszlása, könyvtárbajárás, a könyvtárosok megbecsültsége stb.). E két előadás hangsúlyozottan élőszóra koncipiálódott, eredményeik későbbi írásbafoglalására nekünk is, olvasóinknak is várakozni kell. Közölhetjük viszont az EBLIDA-ról beszámoló *R. Schleihagen* előadásait, amelyet a szerző kényyszerű távollétében *Ottovay László* olvasott fel az ülésen.

A szekciók, szervezetek és egyletek természetesen megtartották üléseiket, róluk az elnöklők-vitavezetők fognak beszámolni következő számainkban. Nem szólunk a baráti találkozórról, az informális összejövetelekről, a kirándulásokról és városnézésekről, a fogadásokról és a Vándorgyűlés éjszakai életéről sem. Lehet ugyan, hogy – akár szakmai szempontból is – ezek a legfontosabbak, de egyúttal közvetíthetetlenek is. Egy részükről (és persze a Vándorgyűlés egészéről is) a házigazdák videofelvételt készítettek. A Debreceni Megyei Könyvtártól e videó megvásárolható. Úgy véljük, érdemes.

Köszöntés

Alapigazság, hogy a szakmai találkozók mindig hasznosak, s különösen azok, ha jó a témaválasztásuk.

Én igen találónak érzem a Magyar Könyvtárosok Egyesülete XXVIII. Vándorgyűlésének a Magyar Könyvtárosok IV. Világtalálkozója alkalmára választott tematikáját. A kisebbségi lét bármely vonatkozásának tisztázása a himérák benépesítette homály oszlatásához járul hozzá. És van-e fenyegetőbb, mint e fenyegető feszültségekkel terhes homály? ...

Remélem, sikerül a tervbe vett kérdéseket érdemben megvitatni, s a konklúziók tetteket eredményeznek. Mert tettekre, cselekvésre van szükség, ha a nemzet – határokon belül és túl – nemcsak ünnepelni, hanem újabb századokat, s miért ne? – újabb évezredet akar megélni. Talán a MKE is talál módot arra, hogy a határokon túli magyar érdekeltségű könyvtárakkal s azok őreivel szervezettebben foglalkozzon, akik akár egy alelnöki tisztet is betölthetnének.

Ehhez a munkához kívánok a Vándorgyűlésnek sok sikert a Magyar Könyvtárosok IV. Világtalálkozásán résztvevő könyvtárosok nevében.

Kiss Jenő

Az MKM üdvözlete

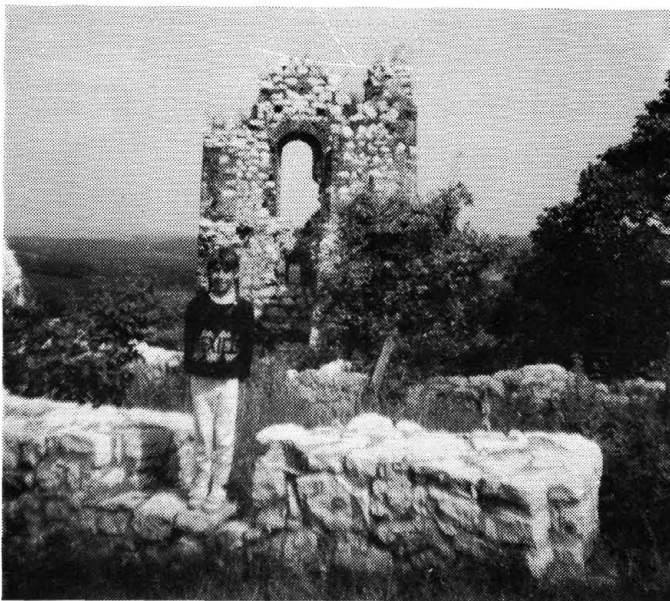
**Tisztelt Vándorgyűlés!
Tisztelt Elnökség!
Hölgyeim és Uraim!**

A Művelődési és Közoktatási Minisztérium üdvözlétét kívánom kifejezni a Vándorgyűlés résztvevőinek. A meghívást köszönve – s gratulálva a szervezéshez a Magyar Könyvtárosok Egyesületének – egyben meg szeretném köszönni Hajdú-Bihar Megye Közgyűlésének és Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzatának a rendezvény támogatását s a Debreceni Agrártudományi Egyetemnek a Vándorgyűlés vendégül látását.

A minisztérium üdvözlétét átadva azonban jól tudom, hogy tárcánktól Önök az üdvözlő szavaknál többet várnak. Ezért az ünnepi alkalmat és találkozájuk több mint négyszáz résztvevőjének jelenlétét felhasználva röviden ismertetném azokat a kezdeményezéseket, amelyeket az MKM a könyvtárak érdekében az elkövetkező időszakban újtukra kíván bocsátani.

A Vándorgyűlésen jelenthetjük be első ízben nyilvánosan három új pályázatunkat, melyek közül az elsőt, az „Év könyvtára” pályázatot a tárca Könyvtári Osztálya hirdette meg, szeptember 10-i határidővel, s egy szakmai zsűri döntése alapján a kitüntető cím átadására dr. Magyar Bálint miniszter úr hirdeti meg az önkormányzatok számára a „Könyvtárpártoló Önkormányzat–1996” cím és támogatás elnyerésére kiírt pályázatot, melyet három igazgatási szint szerinti (községi, városi, megyei) kategóriákban 2-2 millió, összességében 6 millió forintos támogatás elnyerését teszi lehetővé azoknak az önkormányzatoknak, amelyek lakosságuk arányához képest 1996-ban a legtöbbet fordítják könyvtáraik könyves és dokumentum beszerzésére. A szeptember 30-i határidővel elnyerhető, egymillió, 600, illetve 400 ezer forintos kategóriánkénti támogatást kulturális célra fordíthatják az önkormányzatok, s erről 1997-ben a nyilvánosság előtt is beszámolhatnak. E kiírást évről évre meg kívánjuk a későbbiekben ismételni, hasonlóképpen a Közművelődési Főosztály által most meghirdetett, hiánykönyvek kiadását illetve utánnomását célul tűző pályázati kiíráshoz. Ez utóbbi megpályázható könyveit a Magyar Könyvtárosok Egyesületének úgynevezett Desideratálistájának alapján Önök, a könyvtárosok szűkíthetik le 98 tételből öt olyan kiadandó műre, melyet a főosztály ezt követően pályázati úton a könyvkiadóknak ajánl fel megjelentetésre, hogy a legkedvezőbb mutatókat felajánló nyertes kiadóktól a lehető legnagyobb példányszámban, összességében hatmillió forint keretösszegetben vásárolhassuk meg az újranyomott könyveket az azokat igénylő könyvtárak számára.

Várhatóan jóval nagyobb nagyságrendű kezdeményezések is megvalósulnak a közeljövőben. A privatizációs bevételekből származó kamatmegtakarítások terhére mintegy 100 millió forintot szándékozik fordítani a tárca a közkönyvtárak fejlesztésére. Hosszabb távú programunk szerint, előkészítés alatt álló kormány-

A csészneki várban

előterjesztés alapján az MKM várhatóan vezető szerepet fog játszani a magyar államiság ezeréves fennállása 2000-ben történő megünneplésének megszervezésében. Ezt az ünnepet a harmadik évezredbe lépő Magyarország modern államiságához méltóan kívánjuk felépíteni, így egy 1997-től 2000-ig tartó program keretében két fő irányt tűztünk ki célul: műemlékeink és nemzeti intézményeink rekonstrukciójának, felújításának, illetve felépítésének ügye mellett a másik kiemelt szerepet az ország kulturális informatikai fejlesztése, mindenekelőtt a könyvtárakra épülő telematikai fejlesztése tölti be a tervezett programban. A tervezet, mely más tárcákat is bevon az előkészítő munkába, több milliárd forint nagyságrendű. Mindkét informatikai fejlesztési programmal természetesen kapcsolódni kívánunk a Nemzeti Informatikai Stratégiához, illetve az Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság ugyancsak több évre kiterjedő informatikai pályázataihoz.

Végezetül engedjék meg, hogy – talán szokatlan módon – ne saját tárcánk miniszterének, hanem a Pénzügyminisztérium vezetőjének szavait idézzem köszöntésem zárásaként. Dr. Magyar Bálint miniszter úr levelére válaszolva, melyben Ő a korábbiakban már tervezett könyvtári, irodalomtámogatási és könyvkiadási fejlesztések kérdését vetette fel, dr. Medgyessy Péter pénzügyminiszter úr a következőket írta: „Egyetértek Önnel abban, hogy a kultúra támogatásán belül a közkönyvtáraknak kulcsszerepük van.”

Azt hiszem, ritkán olvashatók ilyen biztató szavak e posztról. Azonban mi azt is tudjuk, hogy a könyvtárak támogatása mellett a könyvtárak világában a kulcsszerepet maguk a könyvtárosok töltik be. Kezdeményezéseink az Ő munkájukat is segíteni kívánják, s e munkához, a kulcsszerep betöltéséhez kívánok most jó kedvet és kedélyt a XXVIII. Vándorgyűlés résztvevőinek.

dr. Striker Sándor

Desiderata

ÚJ KIADÁSRA, UTÁNYOMÁSRA JAVASOLT MŰVEK LISTÁJA 1996. augusztus

ALBEE, Edward
Drámák. Bp. Európa. 1971.

ALLPORT, Gordon
A személyiség alakulása.
Bp. Gondolat. 1985.

ALLPORT, Gordon
Az előítélet. Bp. Gondolat. 1977.
[Társadalomtudományi könyvtár.]

Angol reneszánsz drámák.
1-3 köt. Bp. Európa. 1961.
(A világirodalom klasszikusai.)

ANTAL - CSONGOR - FODOR
A világ nyelvei. Bp.
Gondolat. 1970.

ARISZTOTELÉSZ
Nikomakhoszi etika.
Bp. Európa. 1987.

ARISZTOTELÉSZ
Retorika. Bp. Gondolat. 1982.

ARNHEIM,
A vizuális élmény.
Bp. Gondolat. 1979.

BAHTIN, M.M.
A szó esztétikája. Vál. tanul-
mányok. Bp. Gondolat. 1976.

BÁLINT Sándor
Karácsony, húsvét, pünkösd.
A nagyünnepok hazai és közép-európai
hagyományvilágából.
Bp. Szent István Társulat. 1976.

BÁLINT Sándor
Ünnepi kalendárium. A Mária-ünne-
pek és jelesebb napok hazai és közép-
európai hagyományvilágából. 1-2 köt.
Bp. Szent István Társulat. 1977.

BARABÁS Jenő - GILYÉN Nándor
Magyar népi építészet.
Bp. Műszaki Kvk. 1987.

BÁRCZI Géza
A magyar nyelv életrajza.
Bp. Gondolat. 1975.

BECKETT, Samuel
Drámák. Bp. Európa. 1970.

BÉCSY Tamás
Mi a dráma? Bp. Akad. K. 1987.

BROOK, Peter
Üres tér. Bp. Európa. 1973.
(Modern könyvtár)

CHAUNU, Pierre
A klasszikus Európa.
Bp. Gondolat. 1971.

DICKENS, Charles
Dombey és fia. Bp. Európa. 1960.

DICKENS, Charles
A Pickwick klub. Bp. Európa. 1976.

DICKENS, Charles
Szép remények. Bp. Európa. 1959.

DÜRKHEIM, Émile
Az öngyilkosság. Bp. KJK. 1982.

DÜRKHEIM, Émile
A társadalmi tények magya-
rázatához. Bp. KJK. 1978.

ELIAS, Norbert
A civilizáció folyamata. Szocio-
genetikus és pszichogenetikus
vizsgálódások. Bp. Gondolat. 1987.
[Társadalomtudományi könyvtár.]

ENTZ Géza
A gótikus építészet Magyarországon.
Bp. M. Helikon-Corvina-Európa. 1974.

ENTZ Géza
A gótika művészete.
Bp. Corvina. 1978.

FALUS Róbert
Az antik világ irodalmi.
Bp. Gondolat. 1980.

FERGE Zsuzsa
Fejezetek a magyar szegény-politika
történetéből. Bp. Magvető. 1986.
[Gyorsuló idő.]

GADAMER, Hans-Georg
Igazság és módszer. Egy filozófiai
hermeneutika vázlatja.
Bp. Gondolat. 1984.

GYÓRFFY György
István király emlékezete.
Bp. Európa. 1987.

HEGEDŰS Géza
Kecskeének, azaz két és fél évezred
drámatörténete. Bp. Gondolat. 1969.

HERODOTOS
A görög-perzsa háború.
Bp. Európa. 1989.

HESIODOS
Istenek születése. Bp. Akad. Kiadó.
1967. [Ökortudományi Társaság
kiadványai.]

HOBBS, Thomas
Leviatan vagy az egyházi és világi
állam anyaga, formája, története. Bp.
Gondolat. 1970.

HOFMANN, Werner
A modern művészet alapjai.
Bp. Corvina. 1974.

HUIZINGA, Johan
A középkor alkonya.
Bp. Helikon. 1983.

IBSEN, Henrik
Színművei. 1-2 köt.
Bp. M. Helikon. 1966.

ITTEN, Johannes
A színek művészete.
Bp. Corvina. 1978.

JAKOBSON, Roman
Hang-jel-vers. Bp. Gondolat. 1972.

JAKOBSON, Roman
A költészet grammatikája.
Bp. Gondolat. 1972.

JOYCE, James
Dublini emberek.
Bp. M. Helikon-Európa. 1970.

JOYCE, James
Ifjúkori önarckép.
Bp. Szépirod. Kiadó. 1982.

KECSKÉS András
A magyar vers hangzásszerkezete.
Bp. Akad. K. 1984.

KECSKÉS András
A vers hangzástudománya.
Bp. Tankvk. 1981.

KÉKI Béla
Az írás története.
Bp. Gondolat. 1975.

KEMÉNY Zsigmond
Ozveggy és leánya.
Bp. Szépirod. K. 1967.

KEMÉNY Zsigmond
A rajongók - Zord idő.
Bp. Szépirod. K. 1975.

- A képzőművészet iskolája. 1-2. köt.
Bp. Képzőműv. Alap. 1976-1977.
- KLANICZAY Tibor
Reneszánsz és barokk.
Bp. Szépirod. K. 1961.
- Klasszikus német kisregények.
Vál. Lator László. Bp. M. Helikon -
Európa. 1968.
- KOTT, Jan
Kortársunk Shakespeare.
Bp. Gondolat. 1970.
- KULCSÁR Zsuzsanna
Így éltek a lovagkorban. Nyugat-
Európa a XI-XV. században.
Bp. Gondolat. 1967.
- LÁSZLÓ Gyula
Az ősemlék művészete.
Bp. Corvina. 1968.
- LÁSZLÓ Gyula
A népvándorlások művészete
Magyarországon.
Bp. Corvina. 1974. [Hereditas.]
- LEAKEY, Roger Lewin
Fajunk eredete. Bp. Gondolat. 1986.
- LE GOFF, Jacques
Az értelemiség a középkorban. Bp.
Magvető. 1979. [Gyorsuló idő.]
- LE ROI-GOURHAN, André
Az őstörténet kultuszai. Bp. Kozmosz.
1985. [Az én világom.]
- LESSING, Gotthold Ephraim
Válogatott esztétikai írásai.
Bp. Gondolat. 1982.
- LESSING, Gotthold Ephraim
Bölcs Náthán. Drámai költemény.
Bp. M. Helikon. 1979.
- A magyarországi művészet története.
Foszerk. Fülep Lajos. Bp. Corvina.
1970. 1. szövegkötet. 2. képkötet
- MALINOWSKI, Bronislaw
Baloma. Bp. Gondolat. 1972.
- MERTON, Robert K.
Társadalomelmélet és társadalmi
struktúra. Bp. Gondolat. 1980.
[Társadalomtudományi könyvtár.]
- MILLAR, Susanna
Játépszociológia. Bp. KJK. 1973.
- MILLER, Arthur
Drámák. Bp. Európa. 1974.
- MÓCSY András
Pannónia a késői császárságban.
Bp. Akad. K. 1975.
- MÓCSY András
Pannónia a korai császárság
idején. Bp. Akad. K. 1974.
- MONTÁGH Imre
Figyelem vagy fegyelem. Az előadói
magatartás. Bp. Kossuth. 1986.
- MONTESQUIEU
A törvények szelleméről.
Bp. Akad. K. 1968.
- MROZEK, Slawomír
Drámák. Bp. Európa. 1980.
- NYÍRI Tamás
Alapvető etika. Bp. Szent István
Társulat. 1988.
- PECK, David - WHITLOW, David
Személyiségelméletek.
Bp. Gondolat. 1983.
- PIGOTT, Stuart
Az európai civilizáció kezdetei.
Bp. Gondolat. 1987.
- PIRENNE, Henri
A középkori gazdaság és társadalom
története. Bp. Gondolat. 1983.
- PLATON
összes művei. 1-3. köt.
Bp. Európa. 1984.
- PLUTARKHOSZ
Párhuzamos életrajzok.
Bp. M. Helikon-Európa. 1978.
- Reklámpszichológia.
Bp. K.J.K. 1974.
- RITÓÓK - SARKADY - SZILÁGYI
A görög kultúra aranykora
Homérosztól Nagy Sándorig.
Bp. Gondolat. 1984.
- Római költők antológiája.
Bp. Európa. 1963.
- ROUSSEAU, Jean-Jacques
Emil vagy a nevelésről.
Bp. Tankvk. 1978.
- ROUSSEAU, Jean-Jacques
Értekezések és filozófiai levelek.
Bp. M. Helikon-Európa. 1978.
- SARTRE, Jean-Paul
Drámák. Bp. Európa. 1975.
- SCHILLER, Friedrich
Drámák. Bp. Európa. 1980.
- SEVCSIK Jenő
Fényképészet. Bp. Műszaki K. 1982.
- SIMONYI Károly
A fizika kultúrtörténete.
Bp. Gondolat. 1986.
- SPINOZA, Benedictus de
Etika. Bp. Gondolat. 1979.
- Színház és stadion. Összeáll. Ritóók
Zsigmond. Bp. Gondolat. 1968.
[Európai antológia.]
- SZÚCS Jenő
Nemzet és történelem.
Bp. Gondolat. 1984.
- VAYER Lajos
Az itáliai reneszánsz.
Bp. Corvina. 1982.
- WEAVER, Warren
Szerencsekisasszony. A valószínűség
elmélete. Bp. Gondolat. 1979.
- WEBER, Max
Allam, politika, tudomány.
Bp. KJK. 1970.
- WEBER, Max
Gazdaság és társadalom.
Bp. KJK. 1987.
- WEDEKIND, Frank
Drámák. Bp. Európa. 1980.
- WEIL, Simone
Ami személyes, és ami szent.
Bp. Vigilia. 1983. [Vigilia könyvek.]
- WELLEK, René - WARREN, Austin
Az irodalom elmélete.
Bp. Gondolat. 1972.
- WALLERSTEIN, Immanuel
A modern világgazdasági rendszer
kialakulása. Bp. Gondolat. 1983.
- WILIAMS, Tennessee
Drámák. Bp. Európa. 1964.
- A fenti listából szíveskedjen
5 címet kiválasztani és 1996.
szeptember 30-ig eljuttatni az
MKM Közművelődési Főosztálya
címére: Budapest, Pf. 1. 1884
A legtöbb szavazatot kapott művek
megjelentetésére a könyvtárak
igénye alapján pályázatot írunk ki
és ezeket a műveket a könyvtárak
számára megvásároljuk.
A címlistát Havas Katalin, a FSZEK
munkatársa készítette.*

Az EBLIDA, az európai támogatási programok és a magyar könyvtárak

Az EBLIDA, a betűszót feloldva: European Bureau of Library, Information and Documentation Associations (az európai könyvtári, tájékoztatási és dokumentációs egyesületek szövetsége), kormányoktól független, nem kereskedelmi jellegű „ernyő”-szervezet, azaz szövetség. 1992-ben 11 könyvtári egyesület alapította. Azóta már 40 teljes jogú és 70 társult tagja van, az utóbbiak között a Magyar Könyvtárosok Egyesülete, a Könyvtártudományi és Módszertani Központ és az Országos Széchényi Könyvtár. (Az alapító okirat szerint teljes jogú tagok az Európai Unió tagállamainak könyvtári egyesületei lehetnek.)

Fő feladata a könyvtárak és a könyvtárosok érdekeinek képviselése az Európai Bizottság, az Európai Parlament és az Európai Unió más intézményei (Európai Minisztertanács, a Régiók Bizottsága, Gazdasági és Társadalmi Bizottság) előtt, olyan kérdésekben, mint a szerzői jog, a művelődés egésze, az információtechnológia, a kialakulóban lévő információs társadalom hatása a könyvtárakra, és a tagok közötti együttműködés.

Az EBLIDA alapító tagjai felismerték, hogy sok területen az országos törvényhozás kérdései már az európai törvényhozásban eldőlnék, még azelőtt, hogy az országos parlamentek ezekkel a kérdésekkel egyáltalán foglalkozni kezdenének. Ennek következtében az új európai irányelvek és ajánlások gyakran figyelmen kívül hagyták a könyvtárak és más tájékoztatási intézmények igényeit. Tudnunk kell még, hogy az Európai Unió a tagországok országos politikáját a következőképpen befolyásolja: az európai törvényhozás határozatait vagy közvetlenül országos jogszabályként kell alkalmazniuk, vagy pedig legalább az országos jogszabály keretében el kell fogadniuk.

Az egyesületi szövetséget létrehozó munkacsoport a brit könyvtárosegyesület kezdeményezésére alakult. Időközben a kölcsönzési joggal kapcsolatos irányelvről folytatott vita kedvezőtlenül alakult. Ez is hozzájárult ahhoz, hogy az EBLIDA már egy éven belül létrejött. Elnöke jelenleg a dán Søren Møller. Munkáját 9 további elnökségi tag segíti, különböző európai tagországok képviselői. Az EBLIDA székhelye Hágában van és Brüsszelben is van egy irodája.

Az *Európai Bizottság* csak négy év után ismerte el az EBLIDA-t az európai könyvtári világ képviselőjeként. (Amikor az Európai Bizottságot említtem, mindenekelőtt a XIII-as Főigazgatóságra gondolok, amely a könyvtári programot gondozza, továbbá a X-es Főigazgatóságra, amely a művelődési területtel foglalkozik és a III-as Főigazgatóságra, amely az információtechnológiáért felelős.) Az *Európai Parlamenttel* jók a kapcsolataink, rendszeresen meghívják az EBLIDA-t nyilvános meghallgatásokra és fórumokra, hogy megismerjék álláspontját. Az EBLIDA-nak megfigyelői státusza van a *Szellemi Tulajdon Világszervezetében* Genfben. Jók a kapcsolatai a strassbourgi *Európa Tanáccsal* is. Jövőre közös konferenciát tervezünk a közép- és kelet-európai könyvtári egyesületekkel.

A titkárság képviselője rendszeresen részt vesz az *Európai Parlament Kulturális és Jogi Bizottságának* ülésein. Az ott szerzett híreket és információkat továbbadjuk tagjainknak, hogy állást foglalhassanak és módosítási javaslatokkal élhessenek, amelyeket aztán továbbítunk az illetékes európai képviselőknek. Ezeket a javaslatokat a képviselők felvethetik a bizottsági üléseken, végül akár az Európai Parlament közgyűlése elé is kerülhetnek. Az EBLIDA *munkacsoportjai* állást foglalnak az Európai Bizottság programtervezeteiről, az ún. zöld könyvekről vagy törvénytervezetekről, amelyeket aztán a megfelelő helyre továbbítunk. A *titkárság* ezenkívül egyes projektekbe is bekapcsolódik, mégpedig oly módon, hogy segíti a partnerek közötti kapcsolatfelvételt.

A tagok tájékoztatására szerkesztjük a havonta megjelenő „Hot News” c. összeállítást. Ez beszámol az európai intézmények, valamint a művelődéssel kapcsolatos programok híreiről, a képzési és továbbképzési programokról, a könyvtárakat érintő törvényhozási fejleményekről és az európai térségben rendezett nemzetközi konferenciákról. A Hot News-t kiegészíti a kéthetente megjelenő „Update”. Ez dióhéjban felsorolja az Európai Minisztertanács irányelveivel és ajánlásával kapcsolatos legújabb fejleményeket, tartalmazza az új pályázati kiírásokat, hírt ad az európai képviselők könyvtárakat érintő interpellációiról. Ezeket a közleményeket az egyes lapszámokban szinte folytatásos történetként olvashatják, ugyanis az Európai Bizottság eredeti programtervétől a végső pályázati kiírásig akár több év is eltelhet. Ez idő alatt egyébként a terveket módosítani lehet – és itt lép színre a lobbyszási tevékenység.

Tudjuk, hogy nem egyszerű eligazodni az európai támogatási lehetőségek dzsungelében. Ezért az EBLIDA rendszeres, a könyvtárakra szabott információkkal szeretné segíteni a folyamatos áttekintést. Az „*Information Europe*” c. negyedéves magazin részletes háttérjelentéseket ad a folyamatban lévő projektekről, beszámol a Bizottság és a Parlament, valamint az európai országok könyvtári híreiről.

Az EBLIDA támogatja tagjainak együttműködését *közös projektek* keretében. Ilyen például a Nagy-Britanniában már sikeres „Public Information Relays” koncepció átadása más országok számára. E koncepció értelmében a közkönyvtárak közvetítik a polgárok számára az Európai Unióval kapcsolatos információkat.

Természetesen a *társult tagok* is megkapják mindezeket az információkat, sőt lehetőségük van arra is, hogy aktívan beleszóljanak az EBLIDA munkájába. Meghívást kapnak az éves közgyűlésekre, ahol eldől, hogy melyek lesznek az EBLIDA további munkájának súlyponti kérdései. Közreműködhetnek a munkacsoportok munkájában is. Egy ilyen munkacsoport foglalkozik majd a közép- és kelet-európai könyvtárakkal való kooperációval. Az EBLIDA igen szorosan együttműködik az Európai Bizottság XIII/E-4-es főigazgatósággal az átfedések elkerülése érdekében. Ez év szeptemberében lesz az első hivatalos találkozó a két szervezet között.

Milyen támogatást kaphatnak a könyvtárak?

Az Európai Bizottság könyvtári programját sok helyen közzétették már. Itt csak utalok arra, hogy a könyvtári program saját *Web-site*-tal rendelkezik. Külö-

nösen a figyelmükbe ajánlom azt az újdonságot, hogy a közép- és kelet-európai együttműködés kérdéseinek külön nyitólapot szenteltek, ahonnan más könyvtári programokhoz (pl. PHARE) és kezdeményezésekhez is el lehet jutni a hálózaton a hipertextes kapcsolatok révén. Egy mostani hirdetésben például olyan könyvtárakat keresnek, amelyek projektek keretében szívesen tesztelnének újonnan kifejlesztett technikai megoldásokat.

A továbbiakban nem foglalkozom az olyan közismert támogatási lehetőségekkel, mint a PHARE vagy a TEMPUS program. Csak megemlítem a „Public Libraries Development Project”-et, az első könyvtári projektet, amely elnyerte a PHARE támogatását. (A projektben a Pest Megyei Könyvtár is részt vesz.) Itt utalok arra a nemzetközi könyvtári automatizálási konferenciára, amelyet 1996. április 11-től 13-ig Budapesten rendezett a XIII/E Főigazgatóság és az Open Society.

Június közepén Brüsszelben megbeszélést tartott az Európai Tanács elnöke, az Európai Unió külgazdasági kapcsolatokkal foglalkozó megbízottja és a magyar külügyminiszter. Ott megállapították azt, hogy Magyarország már minden feltételnek eleget tett ahhoz, hogy 1997. január 1-től részt vehessen a LEONARDO, a SOCRATES és a YOUTH FOR EUROPE programokban. Állást foglaltak emellett is, hogy Magyarország bekapcsolódhat a MEDIA II és a KALEIDOSKOP programba. A már korábban elhatározott ARIANE és RAPHAEL programokban nyomatékosan, külön fejezet foglalkozik a társult közép- és kelet-európai országok részvételével.

Most arra szeretnék rátérni, hogy mit rejtenek ezek a szépen hangzó rövidítések, és milyen lehetőséget nyújthatnak a magyar könyvtárak számára már a közeli jövőben.

Minden támogatási program az Európai Unió céljait szolgálja: azt, hogy Európa ne csak gazdasági téren váljon egységessé, ugyanakkor az egyes tagok megőrizték kulturális identitásukat. Ezért szabták meg alapvető feltételként, hogy egy-egy projektbe minél több országot kapcsolódjon be. A támogatás, amelyet az Európai Unió juttat, gyakran csak arra elég, hogy a nemzetközi együttműködés miatt felmerülő többletráfordítást fedezze. Ezenkívül mindig érvényesülnie kell az európai értékrendnek (ez az úgynevezett hozzáadott érték), és a projektektől elvárják azt is, hogy példaértékűek vagy innovatív jellegűek legyenek.

Az egyes programok alapjául az *akciótervek* szolgálnak – ezek jelölik ki a követendő irányt. Az akcióterveket többnyire csak egy tanácskozási és szakértői konzultációs időszakot követően, az említett zöld könyvek segítségével dolgozzák ki. Éppen a múlt héten jelent meg például a „Hogyan fogunk élni és dolgozni az információs társadalomban” c. zöld könyv, amelyhez egész Európából várják az észrevételeket. Az akciótervek adják meg tehát a kereteket, amelyekbe a *támogatási programoknak* illeszkedniük kell. Az egyes programokba *projektjavaslatok* benyújtásával lehet bekapcsolódni. A pályázatok kiírása és a benyújtási határidő között általában csak rövid idő, kb. három hónap áll rendelkezésre. Ezért fontos, hogy a pályázók már a meghirdetés előtt tájékozódjanak a program tartalmáról és mérlegelni tudják a programlehetőséget.

Az egyes programok aztán *akcióirányokra* tagolódnak, amelyeket *témáknak* is szoktak nevezni. Ezek keretében határozzák meg pontosabban, hogy milyen területeken várják a projektjavaslatok benyújtását.

Az itt ismertetett programok szövege – részben még előzetes formában – angol nyelven beszerezhető az EBLIDA titkárságán, de megtekinthetők az Európai Bizottság budapesti irodájában is.

A könyvtárakat leginkább érintő művelődési akciótervet 1994-ben hozták nyilvánosságra. Ennek keretébe tartozik az ARIANE program, a KALEIDOS-KOP program (ez művészeti kérdésekkel foglalkozik) és a RAPHAEL program. Hosszas tárgyalások után várhatóan ez év végén-a jövő év elején sor kerül pályázatok kiírására e két program keretében.

Az ARIANE programban, amely 1997–1998-ban zajlik majd, főként a fordítások ügyét fogják támogatni. A program 2. akcióiránya ahhoz ígér majd pénzügyi támogatást, hogy javítsák a polgárok könyvekhez való hozzáférését és olvasási lehetőségeit. Legalább három tagország hálózatainak, egyesületeinek vagy intézményeinek (például könyvtárainak) kell együttműködniük. Lehetőség van találkozók, szimpóziumok, rendezvények szervezésére, közös projektekre és személycserékre, utazási hozzájárulás és ösztöndíjak fedezésére. A cél az európai népek irodalmának, illetve történelmének kölcsönös megismerése; a könyvterjesztési, -reklámozási, fordítási információkhoz való hozzájutás megkönnyítése – a polgárok számára is; az érintett foglalkozási csoportokban a know-how európai szintű cseréje.

A RAPHAEL program a kulturális örökség (a múzeumok, könyvtárak és levéltárak) kérdésével foglalkozik az 1997–2000-es időszakban. Az európai együttműködést tartja szem előtt és a következő akcióirányokra tagolódik:

- az európai kulturális örökség konzerválása, megőrzése és fejlesztése,
- tapasztalatcsere és az alkalmazott technikák fejlesztése,
- a kulturális örökséghez való nyilvános hozzáférés biztosítása, a kulturális örökség közös használata és tudatos megóvása.

E két művelődési program keretében idén megszülettek a kísérleti projektekre szóló pályázati kiírások, amelyeket szeptemberben bírálnak el.

A képzési és továbbképzési programok közül

A SOCRATES program a képzés minden szintjét felöleli: az egyetemi, az iskolai oktatást, a nyelvtanítást, a felnőttoktatást, a távoktatást, a bevándorlók gyermekeinek oktatását stb.

A LEONARDO DA VINCI program elsőként foglalkozik az európai programok közül a szakmai továbbképzéssel. A folyamatos tanulás koncepciójából kiindulva a továbbképzés teljes területét lefedi, több országra kiterjedő projekteket, csereprogramokat és gyakorlati képzési lehetőségeket tartalmaz.

A YOUTH FOR EUROPE program speciálisan a fiatalok igényeihez igazodik, mégpedig a formális képzési és továbbképzési struktúrákat mellőzve.

A Közép- és Kelet-Európa országaival való együttműködést támogatja a torinói székhelyű „Európai Továbbképzési Alapítvány”. Az alapítvány figyelemmel kíséri és elemzi a továbbképzés fejleményeit a partnerországokban, ösztönzi a kelet-nyugati együttműködést, projekteket kezdeményez a TACIS és a PHARE bevonásával, technikai segítséget nyújt a TEMPUS programhoz.

Itt csak utalok az EUCLID egyesület tevékenységére (a név feloldása: European Association for Library and Information Education and Research, európai könyvtári és tájékoztatási oktatási és kutatási egyesület), amely pontosan ugyan-ezekkel a kérdésekkel foglalkozik a szűkebb könyvtári területen.

Visszakanyarodva az EBLIDA-hoz és az Európai Bizottság könyvtári programjához végül bemutatok egy olyan projektet, amelyet maga az EBLIDA bonyolít le az úgynevezett koncentrált akciók keretében. Ez az ECUP+, a „*European Copyright User Platform*” (az európai szerzői jogi felhasználók fóruma). A névben szereplő plusz jel azt jelenti, hogy egy korábbi projekt folytatásáról van szó. Az ECUP projekt azért indult, mert az elektronikus információfeldolgozás tisztázatlan szerzői jogi problémái miatt kérdésessé vagy éppenséggel lehetetlenné vált a könyvtári program keretében zajló projektek folytatása. Az is világossá vált, hogy a könyvtárosok a szerzői jogi problémákkal napi munkájuk során nincsenek kellően tisztában. Gyakran arról sincs tudomásuk, hogy milyen hatása lehet a jogtulajdonosok egyes törekvéseinek a könyvtárak funkciójára.

1994 végén indult az egy évre tervezett ECUP projekt, egyrészt azért, hogy tájékoztatási kampányt szerezzen a szerzői jogról a könyvtárosok számára, másrészt, hogy egy grémium kidolgozza a könyvtárak álláspontját a jogtulajdonosokkal folytatandó további vitákhoz. A grémium a könyvtáraknak az elektronikus szolgáltatásokkal kapcsolatos álláspontját mátrix-formában ábrázolta, amely magyarázattal együtt szerepel a projekt végső jelentésében. A kiadók képviselőivel az e mátrix felhasználásával folytatott első megbeszélések azt mutatták, hogy jó irányban léptünk. A megbeszélések folytatásához további pénzüsszegeket igényeltünk a Bizottságtól. Ez év januárjában hároméves időtartamra jóváhagyták az ECUP+ programot, amelynek céljai:

1. hogy folytassuk a tárgyalásokat a jogtulajdonosokkal és az elszámolóirodákkal a könyvtárak előjogairól az elektronikus szolgáltatások esetében, szerződés-mintákat alakítsunk ki a az elektronikus információk használati licenseihez;
2. hogy folytassuk az Európai Unió országaiban a könyvtárosok számára szervezett tájékoztató rendezvényeket és értékeljük e rendezvények tapasztalatait a jogtulajdonosokkal folytatott megbeszélések során;
3. hogy létrehozzunk egy tájékoztató központot a szerzői jogi kérdésekről és az Európai Unió ezzel kapcsolatos törvényhozásáról;
4. hogy tanácsokat adjunk a résztvevők számára a könyvtári program projektjeivel kapcsolatban;
5. hogy megerősítsük a könyvtárak pozícióját minden szerzői jogi vitában.

Az ECUP+ program egyik első eredményeként létrejött egy *moderált* levelező lista, amelyet elektronikus postai úton lehet elérni. Emellett a projekt számára létrehoztak egy Web-site-ot, amelyről el lehet érni minden releváns dokumentumot. A projektről rendszeresen beszámolnak az EBLIDA kiadványai.

*

Ebben az áttekintésben csak érzékeltetem, hogy milyen támogatási lehetőségek állnak már most és a közeljövőben az európai szintéren a magyar könyvtárak rendelkezésére. Ahhoz, hogy a holnap Európájában is fontos szerepet játszhas-

sanak a könyvtárak, másféleképpen kell gondolkodniuk: együtt kell működniük egymással, hálózatot kell építeniük, információkat kell cserélniük és újfajta szolgáltatásokat kell nyújtaniuk. Ha valaki részt vesz az Európai Unió támogatási programjaiban, az nem mindig jelenti azt, hogy közvetlen rendelkezésű pénzforráshoz jut; ilyen pénzüsszegek gyakran nem is állnak rendelkezésre. Épp ellenkezőleg, aki részt vesz egy projektben, az sok munkát és néha sok bosszúságot szerez magának. De eközben bekapcsolódhat a határokon is túlmutató együttműködésbe, ami segítheti őt és a könyvtárat, hogy újrafogalmazza, végső soron *biztosítsa* könyvtára helyét a formálódó információs társadalomban.

Barbara Schleihagen
Fordította: Hegyközi Iлона

Felhívás

a Magyar Olvasástársaság (HUNRA) első magyar olvasáskongresszusára

A Magyar Olvasástársaság öt évi működés után – nyolc hazai és egy európai olvasáskonferencia tapasztalatainak birtokában – felkészült arra, hogy az olvasásra neveléssel és az olvasáspedagógiával kapcsolatos nemzetközi és hazai, tudományos és gyakorlati eredményeknek méltó fórumot teremtsen, ezért:

SZIGETEK ÉS HIDAK

címmel

**1997. április 2–5 között megrendezi
az első magyar olvasáskongresszust Szegeden.**

A kongresszus célja, hogy bemutassa az olvasáspedagógia kérdéskörének rendkívüli összetettségét, az egyes szaktudományok ezzel kapcsolatos eredményeit, továbbá felmutassa a mindennapokban megszülető gyakorlati eredményeket, sikeres próbálkozásokat. A kongresszus jó alkalom a találkozásra, továbbképzésre, tapasztalateserére és kötetlen együttlétre mindazoknak, akik az olvasáspedagógiát a gyakorlatban művelik, vagy az olvasással kapcsolatos területeken kutatnak, szerveznek, irányítanak.

A kongresszus tervezett témái:

– Mi mindnyájan írók és olvasók vagyunk?!

Mit mutatnak az iskolai olvasásfelmérések? – Mit olvas a diák: kötelező és szórakoztató olvasmányok – Kinek írnak az írók és a tankönyvírók? – Mit olvastatnak és mit olvasnak a pedagógusok?

– Az irodalom élete és sorsa az iskolában – hidak és utak lélektől lélekig
Család és intézmény együttműködése az olvasásra nevelésben – Biblioterápia (olvasótábor, kórházi biblioterápia, Biblia-terápia) – Írás és olvasás a képzeletfejlesztés és a nyelvi nevelés szolgálatában – Az írásra és olvasásra nevelés alkalmi: műfordítás, dráma, nyelvtanulás, önképzőkör stb.

– „Nem olvas a gyerek”

Diszlexia – Az olvasáspedagógiai módszerek mellékhatásai – Másodlagos analfabetizmus, funkcionális analfabetizmus – Nyelvi-szociális hátrányok és kezelésük

– Az iskolai hétköznapi írásbelisége: dokumentumok és szövegformák az iskolában

A tankönyvek nyelve és közlésformái: az írásbeli tanulás tanítása – A pedagógusközösség és a diákság írásbeli érintkezési formái – A diákönkormányzatok írásbeli tevékenysége, diáksajtó, iskolai évkönyv, stb. – az írásbeliség új útjai: informatika és információs rendszerek az iskolában.

A kongresszus tematikáját a résztvevők hozzájárulásai (felajánlott előadásai, bemutatói, témajavaslati stb.) ismeretében véglegesítik a rendezők. A szerkezetágazó témaköröket változatos tevékenységi formákban (előadás, műhelybemutató, pódiumvita, csoportmegbeszélés, tapasztalatcsere stb.) tervezi feldolgozni a kongresszus, melyhez ideális teret nyújt a kiválasztott helyszín: a Csongrád Megyei Pedagógiai és Közművelődési Szolgáltató KHT szegedi Rendezvényháza.

Ha felhívásunk felkeltette érdeklődését, kérjük, szíveskedjék részvételi szándékát mielőbb az alábbi címen bejelenteni:

Rendezvényház KHT 6701 Szeged Pf. 544

6726 Szeged, Közép fasor 1-3.

Fax: (62) 431-391

Tel.: (62) 431-499, 431-599

Jelentkezési lapot és további értesítést kap minden érdeklődő a szervezőktől.

Tézisek a könyvtári törvényről

Archimedesi pont

Alkotmányos axióma

Az állampolgároknak joguk van az információhoz, művelődéshez és szellemi rekreációhoz.

Könyvtárosi posztulátum

E hármas jog érvényesítésének alapvető eszköze a könyvtár.

Az axióma és a posztulátum szintézise

Minden állampolgárnak joga van a könyvtári ellátáshoz.

1. Folyomány

A könyvtári törvény nem a könyvtárakhoz és könyvtárosokhoz szól, hanem az állampolgárokhoz és a könyvtári ellátásért felelősséget viselőkhöz.

2. Folyomány

Az állampolgárok, illetve képviselőik állapítják meg mindenkori anyagi lehetőségeik függvényében, mennyit tudnak és mennyit óhajtanak a könyvtári ellátásra áldozni.

Következmény

A törvény nem ad egzisztenciális garanciát sem könyvtárnak, sem könyvtárosnak, nem írhat elő fenntartási normatívákat, csak kötelezettségeket.

Szeléd óhaj

A művelődési kormányzat törvényadta joga és kötelessége, hogy időről időre szakmai irányelveket, ajánlásokat bocsásson ki a könyvtárfenntartók útbaigazítására.

A gazda törvénye

A nyilvános közkönyvtári rendszer fenntartói

1. A helyi önkormányzatok tartják fent a helyi könyvtárakat.
2. A megyei közgyűlések tartják fent azokat a szolgáltatásokat, amelyek a megyében működő nyilvános közkönyvtárak rendszerszerű működéséhez szükségesek (megyei alrendszerek).
3. Az állam tartja fent az országos könyvtári rendszer működéséhez és a globális rendszerhez való csatlakozáshoz szükséges szolgáltatásokat, valamint a nemzeti könyvtárat és a nyilvános közkönyvtárakat egyes szakterületeken.

Folyomány

Aki fizet, az rendeli a muzsikát.

Ellentétel

Zene nélkül nincs műélvezet.

1. Figyelmeztetés beképzelt fenntartóknak

A komponálásnak is megvannak a maga szabályai.

2. Figyelmeztetés erőtlen fenntartóknak

Jobb ma egy ellátó rendszer, mint holnap egy tönkrement saját könyvtár.

3. Figyelmeztetés a megyei közgyűléseknek

A megyei rendszer működtetésére nem egyedüli megoldás egy megyei könyvtár fenntartása.

4. Figyelmeztetés a főnökségnek

Egy dolog a nemzeti könyvtár és egy másik az országos rendszer működtetéséhez szükséges szolgáltatások köre.

Mezőgazdasági tapasztalat

Jobb a szilvórium, mint a vegyes gyümölcs, bár mindkettő iható. Miért ne igyunk szilvóriumot?

A könyvtári ellátás garanciái

A nyilvánosság törvénye

Mindenki, megkülönböztetés nélkül, azonos feltételekkel használhatja a nyilvános közkönyvtárakat.

1. Kiegészítés

Az is, aki nem helyben lakik.

2. Kiegészítés

Az is, aki nem magyar állampolgár.

A semlegesség törvénye

Cenzúramentesség, politikamentesség, ideológiai elkötelezetlenség, világnézeti kiegyensúlyozottság.

Az igény és az érték ellentmondása

Közpénzből csak értéket? – avagy mit kíván az adófizető könyvtárhasználó?

Az esélyazonosság követelménye

A korból, nemből, nyelvből, nemzetiségből, fizikai és szellemi állapotból, lakóhelyből, s minden egyéb körülményből eredő hátrányok kiegyenlítése.

A garanciák értelmezése

Nem megszegése az általános szabálynak, ha a fenntartó

1. egyes használói csoportok részére kedvezőbb használati feltételeket és körülményeket teremt,
2. a természetes személyek részére kedvezőbb használati feltételeket és körülményeket teremt, mint a jogi személyeknek,
3. egyes gyűjteményrészecskék vagy szolgáltatások használatát állományvédelmi szempontból korlátozza, vagy a 16 éven aluli korcsoportok részére külön részlegben nyújtja a könyvtári szolgáltatásokat.

Tételek a könyvtári ellátás mibenlétéről, avagy a könyvtári rendszer fogalma

A túlszabályozás hátulütője

Minél részletesebb a törvény, annál több marad ki belőle.

A rendszer követelménye

Nem izolált intézményekre, hanem rendszerre épüljön a könyvtári ellátás.

1. Folyomány

A használó számára szükséges dokumentumok és információk csak egy részét célszerű a helyszínen tárolni, más részüket a rendszernek kell nyújtania.

Határozott kívánalom

Minél biztosabban, minél gyorsabban, minél olcsóbban.

2. Folyomány

Nincs értelme meghatározni a könyvtári minimumot.

A rendszer szintjei

A könyvtári ellátás rendszerében három szint különböztetendő meg, úgymint

1. A nyilvános közkönyvtárak országos rendszere,
2. az ország valamennyi könyvtárából álló rendszer,
3. a globális könyvtári rendszer.

1. Folyomány

A könyvtári törvénynek a nyilvános közkönyvtárak rendszerére (s azok alrendszereire) kell korlátozódnia, megjelölve a további szintekhez való kapcsolódási pontokat.

2. Folyomány

Ha rendszert akarunk, azt működtetni is kell.

A 2. folyomány folyamánya

A működtetés is pénzbe kerül.

1. Lehetőség

Nem nyilvános közkönyvtár fenntartója nyilvánossá teheti könyvtárát, ha a törvény előírásainak aláveti magát.

2. Lehetőség

A könyvtári ellátásért felelős fenntartó megbízhatja nem közkönyvtár fenntartóját a nyilvános könyvtári szolgálat ellátására a törvény előírásainak megfelelően.

A könyvtár sine qua nonja

1. Szakképzett könyvtáros nélkül nem működhet önálló könyvtár.
2. A könyvtárosság felsőfokú szakképzettséget jelent.
3. A könyvtáros nem születik, hanem szakképződik az iskolarendszerben.

1. Kiegészítés

A könyvtári asszisztens nem könyvtáros.

2. Kiegészítés

Adott körülmények között a számítástechnikus, közgazdász, mérnök stb. is könyvtárosnak számít.

A gazda törvényének folyamánya

Könyvtáros, légy jóban fenntartóddal, ha jót akarsz magadnak és könyvtáradnak.

A könyvtári szolgáltatások summázata

Ha megvan a könyvtárban, amit keresel, odaadom;
ha nincs meg, megmondom, hol van,
ha szükséged van rá, megszerzem számodra.

A könyvtári állomány törvényei

A gazda törvényének folyamánya

A könyvtár, s vele együtt az állomány tulajdonosa a fenntartó.

A használat törvénye

A könyvtár azért szerzi be a dokumentumokat, hogy elkopjanak.

1. Kivétel

A muzeális értékű darabok.

2. Kivétel

A tartalmi vagy formai okok miatt archiválendő darabok.

A szabadpolc törvénye

A könyvtár állománya legyen szabadon hozzáférhető a használók számára.

1. Kivétel

Különleges értékek.

2. Kivétel

További kivétel ne legyen.

A káló törvénye

A könyvtári állomány nemcsak természetes úton kopik, hanem illegális privátizáció révén is.

Következtetés

A könyvtáros annyira tehető felelőssé a megőrzésért, amennyire a fenntartó gondoskodott az állományvédelem feltételeiről.

A gazda törvényének folyamánya

A fenntartó engedélyezi az igazolatlanul hiányzó dokumentumok törlését.

A pénz törvényei

Az ingyenesség relativitásának törvénye

Ami jár, az is pénzbe kerül.

Kérdés

Ki fizet érte?

1. Válasz

Általában mindenért az állampolgár fizet.

2. Válasz

Különösen a könyvtárhasználó.

1. Kivétel

A könyvtár helybeni használata ingyenes.

2. Kivétel

Minden, amiért a fenntartó hajlandó fizetni.

3. Kivétel

Amiért bárki más hajlandó fizetni.

A szociális piacgazdaság szabályai

1. A beiratkozási díjat és a késedelmi díjat limitálni kell.
2. A szolgáltatásokért önköltséges vagy az alatti ár állapítható meg.
3. Az állampolgároknak nyújtott szolgáltatásokból nem származhat profit.
4. Kezelési díjat tilos szedni nyomtatott dokumentumok kölcsönzéséért.

1. Kérdés

Nyomtatott dokumentumok-e a kurrens folyóiratszámok?

2. Kérdés

S mit szólnak mindehhez a szerzői jogok tulajdonosai?

A gazda törvényének folyamánya

A térítési díjakat a megadott keretek között a fenntartó szabja meg.

A felügyeleti és fenntartói arányosság

Minél több a pénze az országos szakmai felügyeletnek, annál nagyobb a beleszólása a fenntartók dolgába. Minél kevesebb a pénze, annál több a jó tanácsa.

Ellentétel

Minél kevesebb pénze van a fenntartónak, annál jobban szereti az országos szakmai felügyeletet. Minél több a pénze, annál kevésbé törődik vele.

Szankcionálási folyamat

Irgum-burgum.

Papp István

ZIRC. Ciszterci Apátság a templommal

A Magyar Könyvtárosok Világtalálkozója

Most már elmondhatjuk: sikerült hagyományt teremteni a magyar könyvtárosok „nemzetközi” szakmai konferenciájából.

Az első 1980-ban volt. Itt fogalmazódott meg az, hogy a találkozót rendszeresen meg kell szervezni.

„Kijelentjük, hogy a Magyarok Világszövetsége kezdeményezésére kezdetét vette a külföldön élő és dolgozó magyar és a Magyarországon élő könyvtárosok eszmecseréje; kívánatosnak tartjuk, hogy a megkezdett eszmecserét folytathassuk a következő években is” – idézet a találkozó ajánlásából.

Ezt követően került sor 1985-ben, az Országos Széchényi Könyvtár budavári új otthonában a II. világtalálkozóra, mely a Magyar Könyvtárosok II. Tudományos Találkozója elnevezést viselte. A meghívott vendégek jellemzően a szóránymagyarság köréből kerültek ki, velük a budapesti nagykönyvtárak képviselői találkoztak. A konferencia a tudományos ülészak ünnepélyességével működött.

1992-ben jött létre a III. találkozó. A rendszerváltás szellemében kapcsolódott a Magyarok Világszövetségének egyéb, világtalálkozó programjaihoz. Jelentősége abban állt, hogy a korábban kirekesztett határon túli magyar könyvtárosokat is meg tudtuk hívni a találkozóra. Költségeiket az Országos Széchényi Könyvtár szponzorok bevonásával fedezte.

Ezt a hagyományt folytattuk és fejlesztettük tovább az idén. Pedig de szegényen vágunk bele!

A találkozó gondolata már felvetődött 1994 tájékán, de az intézmény vezetősége reménytelennek látta a szűkös gazdasági helyzetben, létszámleépítések közepette ennek a nagyszabású rendezvénynek a megszervezését. Az érdeklődő levelek és a Magyarok Világszövetsége elnökségének biztatására az Országos Széchényi Könyvtár főigazgatója az év elején mégis úgy döntött, hogy bár rövid idő áll rendelkezésre – és anyagilag sincs semmi biztonság – mégis belevág a találkozó megszervezésébe. A Magyarok Világszövetsége felkérésére *Poprády Géza* főigazgató úr elvállalta a fővédnöki tisztet, és vele a felelősséget is.

A szervezést – a szponzorok felkutatását, a gyakorlati kivitelezést – a Könyvtártudományi és Módszertani Központ oktatási és módszertani osztálya kapta feladatul. Örömmel tettünk eleget a megbízásnak és mert hittünk benne, hogy sok támogatót tudunk megnyerni az ügynek. Megérdemlik, hogy ezúttal is köszöntsük őket:

- Művelődési és Köznevelési Minisztérium Határon Túli Magyarok Főosztálya és Kulturális Örökség Főosztálya
- Magyarok Világszövetsége
- Nemzeti Kulturális Alap
- Művelődési és Szabadművelődési Alapítvány
- Budapest Főváros I. kerülete Polgármesteri Hivatal
- Illyés Közalapítvány

- Állami Vagyonügynökség Rt.
- Iskolai Könyvtárakért Alapítvány
- Psion Magyarország Kft.
- IQSoft Rt.

1996. augusztus 7–10. között két színhelyen zajlott a találkozó: Budapesten és Debrecenben.

A közel száz résztvevő 18 országból érkezett. A legtöbben Erdélyből, de voltak Horvátországból, Norvégiából, Ausztriából, Svájcban, Franciaországból, az Egyesült Államokból stb.

A rendezvény központi témája: A kisebbségi és a többségi társadalom kommunikációja címet viselte. Az egyetemes magyar kultúra és a határok között érvényesülő nemzeti összefogás stratégiai érdekeit tartottuk szem előtt.

Hogy vendégeink minél több magyar könyvtárossal tudjanak találkozni, a szakmai tanácskozást összekapcsoltuk a Magyar Könyvtárosok Egyesülete évi vándorgyűlésével.

A tanácskozás résztvevőinek köszöntése az Országos Széchényi Könyvtár dísztermében történt. Budapest I. kerületének polgármestere adott fogadást. Köszöntőt Poprády Géza főigazgató, dr. Kiszely István alpolgármester és Szijártó István, a Magyarok Világszövetsége elnökségi tagja mondott.

Megtisztelte jelenlétével néhány volt kollégánk az estét, akik a korábbi találkozó résztvevői voltak: dr. Havasi Zoltán, dr. Ferenczy Endréné, dr. Somkuti Gabriella, dr. Vekerdi József.

Az érdeklődők megtekintették az OSZK királyian impozáns épületét, a gyűjteményeket, valamint májusban megnyílt múzeumát is.

A fogadáson egykori KMK-s kollégánk, Sebő Ferenc, aki a 70-es években könyvtárépítésként dolgozott, majd a táncművelés egyik megszervezője, a magyar népzene kiváló ismerője és művelője lett, beszélt a magyar népdalok jellemzőiről típusairól, jó néhányat be is mutatott énekelve, és különböző népi hangszereken kísérve.

Különbusszal mentünk Debrecenbe, ahol csatlakoztunk a könyvtáros vándorgyűlés rendezvényeihez: a plenáris ülésen voltunk jelen, és az esti baráti találkozó.

Augusztus 9-én a DATE rektori tanácstermében volt a plenáris ülés. A köszöntések elhangzása után dr. Romsics Ignác, az ELTE történelem professzora tartott előadást Az etnikai konfliktusok történeti okai Közép- és Kelet-Európában címmel. Az előadásnak rendkívüli sikere volt, kitűnően alapozta meg a tanácskozás további menetét (számunkban olvasható). Az előadást követő kötetlen beszélgetésben arról volt szó, hogy „mit ér az ember, ha magyar” (?), milyen felelősséget ró rá és mit tehet, ha történetesen magyar és könyvtáros mondjuk, a Kárpát-medencében, vagy az Egyesült Államokban.

Dr. Deé Nagy Anikó beszélt a marosvásárhelyi Teleki Téka jelentőségéről, tevékenységéről, az ott dolgozó magyar könyvtárosok felelősségéről és helyzetéről. Az előadást e számunkban olvasható számtalan kérdés követte.

Az igazi elmélyült munka a délutáni szekcióüléseken folyt, ahol a közös tennivalók gyakorlati számbavétele is megtörtént.

A szekcióülések 4 témát öleltek fel:

1. A kisebbségi és a többségi társadalom kommunikációja, elnök: Somogyi Pálné. Néhány előadó: Kiss Jenő, Fülöp Mária, Galambos Ferenc Ireneus stb.
2. A kisebbségek könyvtári ellátása, könyvkiadás, könyvterjesztés, elnök: Rády Ferenc. Néhány előadó: Lőrincz Livia, Szabó Zsolt stb.
3. Külföldi hungarikagyűjtés-, feltárás, elnök: Kovács Ilona. Néhány előadó: Oroszlán Judit, Fáskesti Mária, Bakó Elemér, Újvári Mária stb.
4. Gépesítés a könyvtárban, elnök: Berke Barnabásné. Néhány előadó: Victor F. Marx, Maria-Anna Courage stb. (A szekcióülésekről a jövő számban hozunk részletes beszámolót.)

A plenáris ülést elnökölő Poprády Géza főigazgató úr javaslatát örömmel fogadták a résztvevők, hogy minden 4. évben – „az olimpia évében” – találkozzanak a magyar könyvtárosok. Volt, aki a 4 évet kettőre rövidítette volna, de végül is abban maradtunk, hogy az OSZK azt vállalja, hogy négy évente megrendezi a világtalálkozót.

A búcsúvacsorára a Park Hotelben került sor. A pohárköszöntő és a további köszöntések után Somkuti Gabriella saját verseit mondta el. Sokunk szemébe könnyet csalt, ahogy emléket állított a kisebbségi sorban élő magyar nők helyzetének.

Jó és szép találkozó volt. Valamennyien úgy éreztük, jó együtt lenni, jó, hogy tudunk találkozni, egymásnak erőt, biztatást adni, mert mindannyiunknak a saját területén kell helytállnia, „embernek és magyarnak”. Senki nem mentheti fel ezalól, mert ez a sorsa.

A másnapi hortobágyi kirándulás a társaságot még jobban összerázta lelkileg (és testileg is). A szó szoros értelmében. Szekerezés közben ismerkedtünk a puszta csodáival.

dr. Csapó Edit

Nem politikai, szakmai tevékenység

Hölgyeim és Uraim!

Kedves Kollégánók, Kedves Kollégák!

1980, 1985 és 1992 után ez a negyedik találkozója a világ különböző országai-ban élő magyar, magyar származású könyvtárosoknak.

Az első kettőn – mint emlékezetes – csak a nyugaton élő szórványmagarság könyvtárosai vettek-vehettek részt. 1992-ben már „felfedeztük”, hogy a szomszédos országokban is vannak magyar könyvtárosok.

Szakmai találkozókról van szó, ennek ellenére az első három találkozó a kétségtelenül hasznos szakmai eredmények mellett óhatatlanul kapott bizonyos politikai színezetet: az első kettő esetében a vasfüggöny mögöttiség, a legutóbbi esetben a magyar kisebbségek képviselőinek magyarországi részvétele adta ezt a színezetet. Szeretném hinni, hogy a jövőben ezek a politikai érdekességek hát-

A Reguly Antal Műemlékkönyvtár

térbe szorulnak, eltűnnek, és maradnak a kifejezetten szakmai kérdések. Eltűnnek, mert jórészt mára természetessé vált az országok közötti közlekedés – legfeljebb csak pénzügyi gondok jelenthetnek nehézséget.

Az Országos Széchényi Könyvtárnak, a magyar nemzeti könyvtárnak – mint általában a nemzeti könyvtáraknak – alapfeladata a patriotikum dokumentumok teljesség igényű gyűjtése.

Esetünkben ez a hungarikumokat jelenti, azaz a Magyarországon megjelent műveket és bárhol a világon megjelent magyar vonatkozású kiadványokat: a Halotti Beszéd-től a mai napi sajtóig. Így joggal tartja magát a Széchényi Könyvtár az ország, a nemzet emlékezetének. Magyarországon és azon kívül élőkének, bárhol legyenek a világon, ha úgy tetszik, 15 millió magyarének.

De ez nem politikai kérdés. Ez könyvtáros szakmai kérdés. Mint ahogy nem politikai kérdés – egy másik példát említve –, hogy a belgrádi nemzeti könyvtár munkatársai évek óta folytatnak kutatómunkát a szentendrei szerb gyűjteményekben. Mert az ezekben a gyűjteményekben lévő szellemi, kultúrtörténeti érték is része a szerb nemzet emlékezetének is, ahogy része Magyarország emlékezetének is.

A szerb kollégák kutatómunkája nem politikai tevékenység – ők szakmai munkát végeznek.

De említhetek szomorúbb példát is: az Országos Széchényi Könyvtár bosznia-hercegovinai vonatkozású dokumentumainak mikrofilm-másolataival kész hozzájárulni az elpusztult szarajevói nemzeti könyvtár állományának rekonstrukciójához. És ez is elsősorban szakmai feladat.

Ha így fogjuk fel a kérdést, és meggyőződésem, hogy így kell felfognunk, akkor a könyvtárak fontos, pozitív kapcsolatot jelentenek az országok, népek, nemzetek, kultúrák között, különös tekintettel a szomszédos országokra. Ezt támasztja alá az a tapasztalat is, hogy a könyvtárközi kapcsolatok esetenként jobbakként, mint a kormányközi kapcsolatok.

Az információtechnika térhódítása a könyvtárügyben ezeket a pozitív, összekapcsoló folyamatokat nemcsak segítheti, hanem szinte kötelezővé, elkerülhetlenné teszi.

Biztos vagyok benne, hogy a Magyar Könyvtárosok IV. Szakmai Találkozója is erősíteni fogja a könyvtárak és könyvtárosok nemzeteket, kultúrákat összekötő szerepét.

Ebben a hitben és ebben a szellemben kívánok sikeres tanácskozást, hasznos eszmecsere-t az előttünk álló másfél napban.

Poprády Géza

Az etnikai ellentétek okai Közép- és Kelet-Európában

A Németország és Oroszország, illetve a Balti- és az Égei-tenger közötti határövezet posztkommunista demokráciáit fenyegető két nagy veszély egyike az immár évek óta virulens etnikai ellentétek állandósulása: a megértés és megegyezés helyett a gyűlölködés folytatódása és tartós felülkerekedése. Az államok vagy az egy államon belüli többség és kisebbség közötti konfliktusok tartalmuk és megjelenési formájuk szerint egyaránt sokfélék. A mögöttük meghúzódó és felhajtóerőként működő etnikai nacionalizmus pozitív és negatív jelenség, támadó és védekező, békés és erőszakos, racionális és emocionális, konzisztens és inkonzisztens egyaránt lehet, s célját tekintve kulturális és nyelvi jogok kivívására, politikai autonómiára, területi önigazgatásra, belga, kanadai vagy svájci típusú társnemzeti státuszra, s a nemzetközi határok megváltoztatása révén szeparatizmusra, felosztásra és irredenta jellegű egyesülésre egyaránt törekedhet. Bármilyen is legyen azonban a tartalma és megjelenési formája, minden etnonacionális ellentét visszavezethető a térség nemzetállami fejlődésének tökéletlenségére, illetve befejezetlenségére, vagyis arra, hogy a nyelvi-etnikai határok nagymértékben és nagy gyakorisággal térnek el a létező államhatároktól. Ha tehát napjaink etnikailag motivált államközi és államon belüli ellentéteinek okait keressük, akkor mindenekelőtt a közép- és kelet-európai nemzetévtelődés és államfejlődés sajátosságait kell szemügyre vennünk.

*

A modern nemzetállamok kialakulása Közép- és Kelet-Európában nem több mint kétszáz évvel ezelőtt kezdődött. Az a demográfiai bázis azonban, amelyre ez a folyamat épült, s amely részben a későbbi devianciákért is felelős, sokkal régebben, 500–1500 évvel ezelőtt alakult ki. Részben topográfiai adottságai, északon nyitottsága, délen nehezen megközelíthetősége, illetve egyes vidékek zárványszerűsége, részben az ázsiai eredetű népek meg-megújuló rohamai, s végül egészen a legutóbbi időkig tartó tudatos betelepítések (Baltikum!) következtében Közép- és Kelet-Európa olyan nyelvi és etnikai mozaikká vált, amely a nyugat-európai típusú nemzetállami fejlődést igen megnehezítette. A szóbanfor-

gó területen, tehát Oroszország és Németország között még ma is 23 nyelvet és 29-30 etnikai csoportot regisztrálnak a kézikönyvek, miközben a kb. egyharmaddal nagyobb Nyugat-Európában – Skandinávia nélkül – csak 16 nyelvet, s – a svájciakat négynek számítva – 32 etnikumot. Ennél is fontosabbnak kell azonban tartanunk, hogy a nyugat-európai nyelvek és népcsoportok már a nemzeté válás kezdetekor is sokkal közelebb álltak egymáshoz, mint a kelet- és közép-európaiak. Előbbiek lényegében már a középkorban egy egységes civilizáció részei, valamennyien keresztények – katolikusok vagy protestánsok – voltak, kivétel nélkül a latin ABC-t használták, s a 16 nyelv közül, melyen érintkeztek, 14 az indoeurópai nyelvek három ágához, a latinhoz, a germánhoz és a keltához tartozott. (A két kivételt, a baszk és a máltai nyelvet az 1980-as évek elején mindössze 1,2 millió ember beszélte.) Köztes-Európa kelta, illír és szláv őslakossága ezzel szemben az Újkor hajnaláig vegyült különböző ázsiai népekkel, aminek következtében a 23 túlélő nyelv két nagy nyelvcsalád, az indoeurópai és az urál-altáji, s ezen belül további öt, illetve két nagy alcsoport között oszlott meg. (Ezek az alcsoportok a latin, germán, szláv, balti, s az ezek közé besorolhatatlan görög és albán, illetve a török és a finn-ugor.) A különbségeket tovább növelte, hogy az itteni népek nem egy, hanem három ABC-t (latin, cirill és görög) használtak, s öt nagy valláshoz tartoztak. A római katolikusokkal, görögkatolikusokkal és protestánsokkal mint rokonhíűekkel szemben a görögkeletiek és a mohamedánok egészen más ethoszt, mentalitást és világszemléletet képviseltek, s a térségen belüli nagy kulturális törésvonalak évszázadok óta megfelelnek e két nagy vallás északi és nyugati elterjedésének. Arra, hogy az etnikai konfliktusok hőfoka akkor a legmagasabb, ha civilizációk közötti konfliktusokkal esik egybe, Jugoszlávia utódállamokra bomlásánál és a kaukázusi helyzetnél drámaibb bizonyították, úgy gondolom, nem kell.

Ez volt az a demográfiai bázis, amely térségünk modern nemzetállami fejlődését objektív adottságként kondicionálta. Nagyon valószínű, hogy ez a sokszínűség azonos történelmi feltételek mellett más eredményhez vezetett volna, mint a kontinens nyugati felében. Úgy pedig, hogy azok a történelmi-politikai feltételek is gyökeresen különböztek, amelyek között a nemzetállamok kialakulása ott és itt megkezdődött és előrehaladt, szükségszerűnek tekinthető az eltérő eredmény.

*

A mai nemzetállamok kialakulása Nyugat-Európában az abszolút monarchiák gazdasági és közigazgatási centralizálásával vette kezdetét. A helyi, territoriális hatalmakat letörve ezek uralkodói megalkották saját hadseregeiket, amelyek a továbbiakban nem a rendek partikuláris érdekeiért, hanem az általuk meghatározott állami célokért harcoltak, s ezzel párhuzamosan a sok kis vidéki, földesúri és városi gazdaságból olyan „nemzetgazdaságokat” kovácsoltak össze, amelyek egybeestek az államokkal. Az alapvető cél a királyi akaratnak való engedelmeség, s nem a nyelv és a szokások homogenizálása volt. A központosító királyi hatalom mindazonáltal olyan impresszív, s kisugárzása olyan erős volt, hogy a királyi udvar, illetve a főváros nyelve és szellemi élete lassan az egész ország számára követendő modellé vált. S ha és ahol ez nem volt elég, akkor és ott

szigorú rendeletek segítették elő a helyi dialektusok és az „idegen nyelvek” el-sorvasztását. Franciaországban például már 1539-ben királyi ediktum írta elő, hogy az állam egyetlen hivatalos nyelve a francia! Ezt később a jakobinusok is magukévá tették. „Egy szabad nép nyelve csakis egy és ugyanaz lehet mindenki számára” – hangoztatták a forradalom alatt. A nyelvi hasonlóság és az etnikai rokonság mellett ennek az Angliában mérsékeltebb, Franciaországban viszont határozottan drákói homogenizálási programnak a sikerét nagyban elősegítette az is, hogy az asszimilációs folyamat megelőzte a nagyméretű társadalmi átalakulást, illetve az általános demokratizálás folyamatát. Amikorra ez utóbbiak napirendre kerültek, a brit, a francia, a holland vagy a portugál állam alattvalói etnikailag és nyelvilag lényegében integrált társadalmat alkottak.

A nyugat-európai abszolút királyságok 16–18. századi gazdasági, katonai és közigazgatási centralizációja és a nyelvi-kulturális asszimiláció mindazonáltal csak a kereteket teremtették meg a modern nemzetállami fejlődés számára. Ezeket tartalommal a 16., 17. és 18. századi polgári forradalmak töltötték meg, amelyek az egyenlőség és a szabadság nagy eszméitől vezérelve a királyi hatalom helyébe a nemzetet állították. A nemzet ebben a megközelítésben az állam szabad és származásra, vallásra vagy nyelvre való tekintet nélkül egyenlő jogokkal felruházott polgárait jelentette, mégha a nyelvi asszimilációt és a kulturális hasonlóságot el is várták, és részben elő is segítették az új államvezetők. Sicyès abbé 1789-es kijelentésében, mely szerint „a nemzet az azonos törvények által igazgatott és ugyanazon törvényalkotó testület által képviselt egyének összessége”, s Ernest Renan egy évszázaddal későbbi megállapításában, miszerint „Egy nemzet léte... naponta megtartott népszavazás” melynek tagjait nem a közös származás, nyelv vagy vallás, hanem a közös történelmi emlékezet és az a szándék tart össze, hogy továbbra is közösen éljenek és közösen kamatoztassák a rájuk hagyott örökséget, egyaránt ez a nemzetfelfogás tükröződött.

A Rajnától keletre mindebből szinte semmi sem volt igaz, s szinte minden másként alakult. A térség keleti és déli felében a középkori államalakulatok, melyek a későbbi abszolút monarchiák alapjaivá válhattak volna, a mongolokkal, illetve az oszmán-törökökkel szemben már a 13–14. századra elbuktak, s két évszázaddal később a magyar és a cseh királyság is hasonló sorsra jutott. A mongolok a 15–16. századra ugyan visszaszorultak Közép- és Belső-Ázsiába, a törökök pedig a 17. század utolsó harmadában a Balkánra, de ami a helyükben kialakult, az ismét nem a nyugat-európai fejlődéshez hasonlítható nemzeti abszolutizmus, hanem két etnikai-nyelvilag lényegében integrálhatatlan multietnikus birodalom, a Habsburgoké és a Romanovoké volt. Az állam mint a leendő nemzet politikai létformája itt egyszerűen nem létezett. Ettől nyugatra, az olaszok és a németek által lakott területek ugyanakkor több tucat kisebb-nagyobb fejedelemségre és városállamra estek szét. A Rajnától keletre élő népek a 18. század végén tehát úgy kerültek szembe a Felvilágosodás eszméivel, majd pedig röviddel ezután a tömegekre apelláló nacionalizmussal, hogy a modern államiség kereteit megteremtő nemzeti jellegű abszolutizmus Nyugat-Európában 150–200 éves hagyományával teljességgel hiányzott történelmükből. Az abszolutizmus itt a legtöbb nép számára az idegen uralom eszközét jelentette, amellyel szemben a nemzeti önfenntartás imperatívusza nem behódolást vagy együttműködést, hanem védekezést, sőt ellenállást írt elő. Ezért mi sem természetesebb, mint hogy az itteni

A Zirci Arborétumban

nemzetfejlődés alapja nem az állampolgárság, hanem a nyelv, a kultúra és a közös származás valósága vagy illúziója lett. Mint Johann Gottfried Herder a 18. század végén oly maradandó hatással kifejtette: minden nép, minden náció egyedien sajátos géniusszal (*Volksgeist*), gondolkodás-, cselekvés- és kommunikációs móddal rendelkezik, amelyet a nyelv, az irodalom és a folklór hordoz. A nemzet Közép- és Kelet-Európában tehát nem politikai, hanem elsősorban nyelvi és kulturális jelleget öltött, s ezért természetes, hogy az első nemzetépítők között sokkal több volt a nyelvész, az író, a történész és a folklorista, mint az államférfi. S ha mindennek ellenére egy-egy nép – mint például a magyar a 19. század második felében – mégis megpróbálkozott az angolszász-francia modell utánzásával, az menthetetlenül bukásra volt ítélve. Történelmi előfeltételek nélkül és a modern, etnikailag egyre inkább öntudatos és politikailag már mobilizálható tömegtársadalmak korában a *natio Hungarica* nem lehetett sikeres államszervezési elv.

Attól kezdve, hogy a nacionalizmusnak ez a nyelvi-kulturális változata a 19. század első felében Közép- és Kelet-Európában kialakult, a magukat nemzeti-ként meghatározó államok száma minden természetes és mesterséges akadály ellenére feltartóztathatatlanul szaporodik. A 19. század elején még az egész térséget három nagy multietnikus politikai egység uralta. A következő évszázad elejére ezek közül egy, a balkáni Török Birodalom elemeire hullott, s hat kisállamnak adta át helyét. Az I. világháború végén tovább folytatódott ez a folyamat. A Török Birodalom után a Habsburg is megszűnt, s a térség államainak száma 13-ra nőtt. A balti államok szovjet bekebelezése miatt a II. világháború után ez a szám lecsökkent 10-re, ám az 1990–91-es újabb nagy átrendeződés során nem kevesebb mint 20-ra szökött, majdnem annyira, mint amennyi nyelvet az itt lakók

beszélnek. Nyugat-Európától eltérően azonban nemzet és állam továbbra sem fedik egymást a kívánatos mértékben. A 20 állam közül 14-ben ugyanis a kisebbségek aránya továbbra is meghaladja a 10 százalékot, s a 14 közül 7-ben a 30 százalékot is. S ez annak ellenére van így, hogy a 20. században számos helyen szerveztek lakosságcserét vagy telepítettek ki egyoldalúan milliós embertömegeket. E sokakat zavarhajtó helyzet okai közül eddig kettővel, a demográfiai meghatározókkal és az államfejlődés sajátosságaival foglalkoztunk. Nem lenne azonban teljes a kép, ha legalább még két fontos körülményre, a közép- és kelet-európai nacionalizmusok nagy belső ellentmondására, és a térség nemzetállami átrendeződését folyamatosan befolyásoló, sőt néha eldöntő nagyhatalmak szerepére nem utalnánk.

*

A közép- és kelet-európai nacionalizmusok belső ellentmondása abban áll, hogy nyelvi-kulturális alapvetésük ellenére szinte kivétel nélkül hajlamosak történeti és egyéb szempontokat is beépíteni államépítő elveik közé. „A Görög Királyság nem Görögország, csak annak egy része, éspedig a legkisebb és legszegényebb része. Nemcsak az görög, aki a Királyságban él, hanem az is, aki Janinában vagy Thesszalónikiben, Sereshben, Adrianapoliszban, Konstantinápolyban, Trabizondban, Krétán és Számosz szigetén, vagy akármelyik olyan országban, amelyik történetileg görög, illetve bárki, aki görög ajkú” – nyilatkozta a független Görögország első alkotmányos kormányának miniszterelnöke 1844-ben. Az új görög állam tehát egyszerre törekedett olyan területeknek a megszerzésére, amelyek etnikailag görögök voltak, és olyanokéra, ahol nem, vagy csak kismérvűen laktak görögök, viszont évszázadokkal korábban a Bizánci Birodalom, illetve Macedónia „magterületei” közé tartoztak. Ugyanez az inkonzisztencia, illetve túldimenzionáltság érhető tetten a közelebbi és távolabbi szomszédok nemzeti ideológiáiban is. Például a szerbekében, akik – noha még teljes függetlenségüket sem vívták ki – 1844-es programjukban (*Nacertanije*) Montenegro, Bosznia-Hercegovina és az Osztrák–Magyar Monarchia délszláv területeire nyelvi-etnikai alapon, az albánok településterületének északi nyúlványaira, valamint egy-két bolgárok és macedónok lakta vijaletre pedig történeti érveléssel, Dusán cár 14. századi birodalmára hivatkozva tartottak igényt. Vagy a három részre szabdalt lengyelekében akik közül sokan még a 20. század elején is a lengyel-litván államközösség olyan új életre keltéséről álmodtak, amely a mai Belorusszia és Ukrajna legnagyobb részét is magába foglalva a korajkori állapotoknak megfelelően egészen a Fekete-tengerig nyújtózott volna. S végül, hogy magunkról se feledkezzünk meg, utalhatunk 1848–49-es forradalmi vezetőinknek arra a nagymagárnak nevezhető birodalmi koncepciójára is, amely az osztrák örökös tartományok és a német fejedelemségek egyesülése esetén történeti jogon igényt tartott volna Dalmáciára, sőt ezen túlmenően a román fejedelemségek, Moldva és Havasalföld csatlakozásával is számolt. Nyilvánvaló, hogy ezek az államépítési elképzelések összeegyeztethetetlenek voltak, s elkerülhetetlenül háborúkhöz és kölcsönösen vitatott határok megvonásához vezettek. Bár napjainkra a helyzet sokat egyszerűsödött – a felhozott példák közül a görög, a lengyel és a magyar nacionalizmus például egyértelműen nyelvi-etnikai alapokra helyezkedett –, a tör-

téneti érvelés egyes esetekben még ma is kísért, s ott, ahol kísért, általában feszültségeket is okoz. Az egyik ilyen robbanásveszélyes terület ma Koszovó, amely etnikailag csaknem kizárólagosan albán, közvetlenül az albán határ mentén fekszik, s a fő érv amellet, hogy továbbra is Szerbiához tartozzék, az, hogy valamikor Dusán cár birodalmának volt a része, és hogy a szerb hadsereg 1389-bei itt szenvedett megsemmisítő vereséget a törököktől. Az ilyen érvelés nézetünk szerint tarthatatlan és történelmileg kudarcra van ítélve. Annak, aki Közép- és Kelet-Európában – és most Bibó Istvánt idézzük – „a nemzeteket jól el akarja határolni” és ezáltal stabil határokat akar teremteni, annak „történeti keretek helyett immár a nyelvi keretekhez kell(ett) igazodnia”.

*

A negyedik olyan tényező, amely Közép- és Kelet-Európa etnikai konfliktusaiért nagymértékben felelőssé tehető: a nagyhatalmi politika. Anglia, Franciaország és Oroszország a 19. század elejétől, Németország és az Egyesült Államok pedig a 19. század végétől, illetve a 20. század elejétől vesz részt a térség nemzetállami elrendeződésének kialakításában. Az ideológia ehhez eleinte a keresztények védelme, s ezen keresztül a török elleni függetlenségi háborúk támogatása, később, a 20. század elején pedig a népek önrendelkezési jogának felkarolása volt. Ezeket a nemes célokat azonban sohasem önmagukban, hanem mindig vélt vagy valós stratégiai és biztonsági érdekeikkel egyeztetetten, sőt gyakran azoknak alárendelve képviselték. Szinte szabályként állapíthatjuk meg, hogy minél jobban érdeklődött egy hatalom a térség ügyei iránt, annál nagyobb részrehajlást mutatott a határviták, és általában az etnikai konfliktusok rendezése terén. A nyelvi-etnikai határokat átszelő politikai határok, illetve az etnikailag motivált államközi és az államon belüli mai ellentétek jelentős része tehát egyáltalán nem a térség demográfiai adottságaival és történelmének sajátosságaival magyarázható, hanem számos esetben elvszerűtlen és önkényes nagyhatalmi döntésekre vezethető vissza. Dél-Tirol mai napig létező problémája például kizárólag azért keletkezett, mert Olaszország háborúba való beléptetésének szándékával Anglia, Franciaország és Oroszország 1915-ben Olaszországnak ígérte, majd a háború után adta ezt az akkor 90 százalékból, s kétharmadrészt még ma is német anyanyelvűek által lakott, ám az olasz biztonságpolitika által kulcsfontosságúnak ítélt terület.

Ezeknek az elvszerűtlen és etnikailag igazolhatatlan döntéseknek egyrészt, így például a három balti állam II. világháború alatti és utáni szovjet bekebelezését vagy Németország kettéosztását a történelem a közelmúltban orvosolta. Más igazságtalanságok, így például az albán nép mintegy negyven százalékának szerb uralom alá helyezése, Besszarábia leválasztása Romániától vagy a magyarság mintegy negyedének elszakítása Magyarországtól azonban ma is nyitott és kezelésre váró sebek, melyek orvoslása nélkül aligha remélhető, hogy – a Költővel szólva – a „múltat békévé oldja az emlékezés”. Optimizmusra – mint azt az elmúlt néhány év jórészt eredménytelen erőfeszítései mutatják – sajnos nem sok remény van. A térségre lényegében ma is felügyelő öt nagyhatalom nemcsak a nemzetállamilag motivált határrevíziót, tehát a határmenti kisebbségek anyanyelvűekkel való egyesülését ellenzi és veti el, hanem a boszniai válság kezelé-

sétől eltekintve annak érdekében sem fejt ki kellő nyomást, hogy a kisebbségi kérdés határrevízió nélküli rendezésére történjék – a világ más részein egyébként már kipróbált és bevált módszerek alkalmazásával – hathatós kísérlet. Pedig nagy valószínűséggel prognosztizálható, hogy mindaddig, amíg erre nem kerül sor, az etnikai ellentétek száma és intenzitása Közép- és Kelet-Európában nem csökkenni, hanem nőni fog, s ez éppen azt fogja kockára tenni, ami mindannyiunk számára az egyik legfőbb cél és érték: a stabilitást és a békét.

Romsics Ignác

A Teleki Téka, egy erdélyi hagyományörző kisebbségi könyvtár

Nem túlságosan szerencsés ez a megfogalmazás, ha a könyv eredeti rendeltetésére gondolunk. Egy könyvtárnak valójában nem illene sem többséginek, sem kisebbséginek lenni.

Erdélyben azonban egy sajátos helyzet alakult ki. Itt a hagyományos könyvgyűjteményeknek rendkívül bő választékát találjuk. Gondoljunk csak a különböző felekezetek évszázados iskolai könyvtáaira, a sokfajta kolostori gyűjteményre és nem utolsósorban a tudománypártoló főurak, Bruckenthal Sámuel, Batthyány Ignác, Teleki Sámuel gyűjteményeire, vagy a 19. századi testületi könyvtárakra – ezek létrejöttüket egy társadalmi közösségnek köszönhetik, annak szolgálatára alakultak. A történelmi változások következtében az őket létrehozó-használó közösség került kisebbségi státusba, ilyen formán, ezek a művelődési képződmények is sajtóságos kisebbségi helyzetbe jutottak.

Mi nagyon sok mindenben különbözünk a szerencsés nyugat-európai nemzektől, többek között nálunk a könyvtártörténet majd minden fejezete azzal kezdődik: feldúlták, felégették, elpusztult. S mennyire így van ez Erdélyben, ahol 1277-ben a gyulafehérvári színház felgyújtásakor egyik legelső könyvtárunk pusztult el. Vitéz János nagyhírű váradi gyűjteménye Mátyás király könyveinek sorában osztozott. Básta seregei 1602-ben felégették az unitáriusok kolozsvári könyvtárát, Bethlen Gábor Gyulafehérváron felállított könyvtára 1658-ban lett a lángok martaléka. De nem volt jobb sorsa az enyedi kollégium gazdag könyvtárának sem, mely 1949-ben részint rablás, részint tűz áldozata lett. Erdély áldozatkészségét a művelődés újrateremtésében, úgy látszik, nem lehetett kimeríteni, az elpusztult könyvtárak helyébe újak keletkeztek, s ennek köszönhető, hogy Erdély hagyományos könyvtárai a szellemi értékek kincstáraiként még ma is léteznek.

Lehet, hogy még értelmiségi körökben sem köztudott, hogy Erdély a régi könyvkultúra emlékeit illetően a Kárpát-medence egyik leggazdagabb régiója. A hagyományos könyvtárak az erdélyi magyar és szász nemzet könyvörökösei, ma különböző adoptáló anyakönyvtárak jól – vagy mostohán – kezelt részlegeiként őrzik az európai műveltség emlékeit s a hazai könyvkultúra kincseit.

A könyvtári örökség nemzetiségi része – eredetéből következően – sajátos jegyek hordozója. Amennyiben egy gyűjtemény kinőtt a magángyűjtemény keretei közül, anyagát a létrehozó társadalmi közösség művelődési élete határozta meg. A hagyományos könyvtárak társadalmi képződmények, melyekben nagyon jól nyomon lehet követni az alkotó közösség szellemi életének, művelődési szintjének alakulását. Ezek a könyvtárak tehát egy-egy régió megtettesült művelődéstörténeteként kezelhetők, melyek azonban csak akkor teljes értékűek, ha állagukat sikerült változatlanul megőrizni.

Jó példa erre a marosvásárhelyi TELEKI-BOLYAI KÖNYVTÁR, mely gyakorlatilag az Erdélyben ismert összes hagyományos könyvtártípusokat magába foglalja.

Két nagyobb gyűjtemény képezi a gerincét: a TELEKI TÉKA gyűjteménye és a helyi REFORMÁTUS KOLLÉGIUM NAGYKÖNYVTÁRA.

A kollégiumi NAGYKÖNYVTÁR az 1557-ben létesült Schola Particula mellett felnövő iskolai könyvtár. Évszázadokon keresztül gyűlt egybe 80 000 kötetes állománya. Ebben benne van az első feljegyzett vásárlások mellett a Sárospatakról elulózott kollégium könyvtárának egy töredéke, azok a kötetek, melyeket 1716-ban a Marosvásárhelyre érkező menekülő tanárok-diákok magukkal hoztak. A 18. század folyamán mind rendszeresebbé váltak a hazai és külföldi könyvvásárlások, mellettük a gyarapodás másik útja az adományozás. A kollégium akadémistái hazatérésükkor könyvet hoznak az iskolának. Majd meghonosodik az a szokás is, hogy a kollégium professzorai magán tékájukat az alma materre tesztálják. De számos esetben a város értelmiségei, orvosok, lelkészek, jogászok ajánldékozzák gyűjteményeiket a református kollégium könyvtárára.

Az erdélyi írásbeliség, könyv-könyvtártörténet szakavatott ismerője, Jakó Zsigmond állapította meg, hogy a kollégiumi könyvtárak a magyar kultúra legfőbb összegzői – bennük nemcsak egyetlen iskola, hanem az azt fenntartó nemzetiségi közösség egész könyvkultúrájának sommázását örököltük.

A marosvásárhelyi református kollégium teljes egészében ránk maradt gyűjteménye tehát már csak azért is rendkívül jelentős, mert a város és környék írástudó rétegeinek személyi könyvhagyatékából épült ki, azért, hogy aztán az itt iskolázódó újabb értelmiségi generációk szellemi tápláléka legyen. Való igaz, hogy négy évszázadon keresztül a marosvásárhelyi értelmiség önmaga megvalósításának fórumaként tartotta fenn ezt az iskolát és formálta a mellette élő könyvtárat.

A trianoni változások ha meg is nehezítették a kollégium életét, nemes hivatását – a város és környéke értelmiségi rétegének folyamatos újrateremtését – nem akadályozták meg. Sőt, az iskola bizonyos években román nyelvű címlappal megjelenő évkönyvei végig tükrözik a kollégium régi tradícióiban gyökerező toleráns személyiségét. Ennek jegyében ezekben az években is számos más felekezeti diákja is volt az iskolának.

Nagyobb változást a második világháborút követő évek hoztak. Ekkor szűnik meg az iskola felekezeti jellege. Sor kerül a könyvtár államosítására és önállósítására is. Egy darabig az iskolától leszakítva mint különálló intézmény működik. Szerencsés névválasztás eredményeként a két Bolyairól kapja nevét s az egykori Nagykönyvtárat 1955-ben az iskolától nem messze álló Teleki Téka épületébe költöztetik.

A TELEKI TÉKÁ-ról szólva mindenekelőtt le kell szögeznünk azt, hogy bár a magyar könyvtártörténet Teleki Sámuel könyvtárát a főúri könyvtárak kategóriájába szokta sorolni, mi magunk a *közkönyvtár* definíciójával élünk. Hiszen a gyűjtemény abban különbözik az ismert főúri könyvtáraktól, hogy tulajdonosa nem egy készen összegyűjtött állományt helyez valamely közösség, vagy a nemzet használatába, hanem Teleki eleve közkönyvtárat akar létesíteni. S nem csupán egy sokat ismételt sztereotípiát az, hogy már első vásárlásait is ezzel a céllal teszi. Hiszen ő maga fogalmazza meg ezt még 1761-ben, külföldi tanulmányútja idején: „Nem fogom kímélni a költségeket a jó könyvek megvásárlására, míg valamely reménye lesz annak, hogy ezzel valamikor hazám ügyének javára lehetek.” S talán ez ad magyarázatot a mintegy 60 esztendeig tartó könyvgyűjtés méreteire is.

Teleki Sámuel 1799–1802 között megépítteti az akkor már közel harmincezer kötetet számláló gyűjtemény számára a marosvásárhelyi könyvesházat. Ennek a kis mezővárosnak már akkor van egy könyvtára, az előbb említett kollégiumi könyvtár. A város értelmiségi rétegének gerincét képező tanár-diák társadalom használja is ezt a gyűjteményt. Nem luxus akkor a pár ezer lakosú városkának másik könyvtárat állítani, lesz-e vajon használója? Mindebben nem kételkedik Teleki, amikor berendezi a valóban európai mércével mérhető empire teremkönyvtárat. S akkor sem kételkedik, hogy minderre szükség van, amikor Bécsben kinyomtatattja a könyvtár négykötetes katalógusát. A második kötetben közlésezi a könyvtár használatát szabályozó törvényeket, jegyezzük meg: két évvel a megnyitás előtt (1800). Idézzük a törvénykezés bevezető mondatát: „Én Sz.R.B. gróf Széki Teleki Sámuel, tizenkilenc éves korom óta szüntelen fáradozással, szorgalommal, gondnal és sok költséggel mindenünnen összevásárolt könyvtáramat... melyet – ha élek – ezután is fogok még gyarapítani... utolsó akaratom bizonyosságául, a hazai tudományoknak, a hálás utódoknak és a polgárok hasznára szánva, a tudósok ismereteit közkinccsé akarván tenni, a következő törvényeket hozom...”

Teleki aztán még pontosan 22 esztendőig, 1822-ben bekövetkezett haláláig foglalkozik a Téka üzemeltetésével. Folyamatosan küldi a könyveket Bécsből, irányítja a könyvek elrendezését, feldolgozását.

Rövidre szabott időnk nem engedi, hogy arra is kitérjünk, miként működött a könyvtár az alapító halálát követő időszakban. Egyetlen dolog biztos, eredeti rendeltetésének megfelelően megszakítás nélkül állt a publikum rendelkezésére. Sorsa a második világháborút követő években, mint láttuk, a kollégiumi könyvtárral kapcsolódik össze. 1962-től Teleki–Bolyai Könyvtár néven működik, 1971-től pedig a város Megyei Könyvtárának egy részlege lesz.

Annyit még el kell mondanunk, hogy az elmúlt évtizedekben néhány töredék-könyvtár került a Teleki–Bolyai gyűjteményébe. Még a felekezeti iskolák államosítása során ezek könyvtárait valamelyik nagyobb könyvtár anyagához csatolták. Ugyanez történt a felosztatott kolostorok könyvtáraival is. Így került annak idején a Teleki Téka és a Bolyai Könyvtár kötelékébe a mikházi ferencesek könyvtárának, a székelykeresztúri unitárius gimnázium könyvtárának egy része. Az elmúlt negyven esztendőben aztán az is előfordult, hogy a könyvhagyományozás évszázados gyakorlatának jelenkori megisméltlődéseként a város és környék könyvgyűjtői tékáikat a Teleki–Bolyai Könyvtárra hagyományozták. Ezek a kis tékák ugyancsak az erdélyi magyar értelmiség feltérképezésében nyújthatnak segítséget.

A Marosvásárhelyen őrzött hagyományos könyvgyűjteményeknek létrejöttük-kor megvolt a maguk szerepe. Az iskolai könyvtár a tanításhoz szükséges segédletet nyújtotta, de szükség esetén a benne összegyűjtött kortárs szakirodalom lehetővé tette, hogy tudományos műhelyként szolgáljon a Bolyaiak, Gecse Dánielnek, Kovásznai Sándorok számára. A Teleki Téka pedig az alapító célkitűzésének megfelelően enciklopédikus állományával a 19. század derekáig segítette a tájékozódást a humán és a reál tudományokban, minthogy az európai műveltség lényeges eredményeit tartalmazó legfontosabb könyvek megvoltak benne. Természetesen ezek a könyvtárak nem sokáig tudtak együtt mozogni a tudományok fejlődésével, s ezért később elsősorban a tudománytörténeti kutatásokat szolgálták. Hallgassuk meg, hogyan ajánlja Bolyai Farkas 1853-ban fiának, Jánosnak a Teleki Tékát: „A' Teleki thékában kedvesen lehet elálmogni az alig kiáltható kedvetlen életet, tsak a belső szem előtt a külső nyissa fel. Pld. La Place *Mechanique Celest(je)*, melyet Gauss opus perfectissimumnak mond – s több hasonlókban ezer évek gyönyöre forrása van.”

Nem állítunk valótlanítást, ha azt mondjuk, ezekben a könyvgyűjteményekben tetemes szellemi tőke állt egykor a város rendelkezésére.

De mi a szerepük a hagyományos könyvtáraknak ma? Mint láttuk, elsősorban az őket létrehozó közösség művelődéstörténete szempontjából jelentősek. A marosvásárhelyi gyűjtemények is számos olyan értéket őriznek, melyek a magyar művelődés számára fontosak. Ilyen például az a 14. századi hártakódex, mely a hatodik magyar nyelvemlék anyakódexe. Az 1410 tájáról való 6 soros szövegmélték, a többi glosszaszerű bejegyzéssel, valós nyelvtörténeti gyarapodása a magyar szónak.

A régi kötetekben lévő bejegyzések, egykori tulajdonos beírások ugyancsak művelődéstörténeti forrásértékkel bírnak. A beírások egy része például a könyv megszerzésére vonatkozik, azaz arra, hogy külföldjáró eleink hol, mikor és mit vásároltak. Nagyon sokszor ezek az adatok fogódzóul szolgálnak az erdélyi peregrináció valamilyen kérdésének eldöntésében. Ugyanígy adatként szolgálnak az európai könyvtermés erdélyi beáramlását illetően is. Tájékoztatnak arról is, hogy milyen mértékben folyik a könyvgyűjtés ebben a régióban. Olyan kisebb vagy nagyobb magángyűjtemények rekonstruálását segíthetik elő, melyek létezéséről semmi más adat nem maradt fenn. Példaként csak annyit említek, hogy Teleki Sámuel feleségének, Bethlen Zsuzsannának 1200 kötetes magyar könyvtára egyetlen érintetlenül fennmaradt női könyvgyűjteményünk. Értékét nagyban növeli, hogy majd minden kötetében benne van az előző tulajdonos bejegyzése is. Ezek a beírások a Bethlen Zsuzsanna családjában meghonosodó női bibliofília becses emlékei. Számos könyvben három, kronológiailag egymást követő tulajdonos bejegyzés található: Bethlen Zsuzsanna mellett nagyanyja, Rhédei Zsuzsanna (1716–1771), nagynénje Wesselényi Kata (1735–1788) beírása. Pontosan ezek figyelmeztetnek bennünket arra, hogy a magyar könyvvel érdemben foglalkozó eddig nem ismert könyvgyűjtő nőkről van szó.

S ha már a régi könyvek bejegyzéseit említettük, azt is le kell szögeznünk, hogy nemzetiségi könyvörökségünk hasznosítása, a hagyományos könyvtárak feldolgozása hozzáértő szakembereket igényel. Mindenekelőtt nemzetiségi vagy a nemzetiség nyelvét anyanyelvi szinten értő, s annak kultúráját jól ismerő könyvtárosokra van szükség. Ezek hiányában a könyvekben lévő információk kifejtése lehetetlen.

Hagyományörző kisebbségi könyvgyűjteményeink léteznek. A többségi nemzettel ezeket csak mint az egyetemes európai művelődés nem elhanyagolható tényezőit lehet elfogadtatni, sőt megszerettetni. Ezért kell szakszerű feldolgozással a bennük lévő tudománytörténeti, vagy bibliofil értékeket felszínre hozni, közzétenni.

Abból a premisszából kiindulva, hogy hagyományos kisebbségi könyvtáraink a magyar művelődéstörténetnek alapvető láncszemei, hisszük, hogy a könyvtörténet erdélyi vonatkozásaira az anyaországi szakembereknek is szükségük van. Ezért kell róluk újra és újra beszélni.

Természetesen a régi erdélyi könyvgyűjtemények esetében a hagyományörzés, a könyvtörténeti értékek megőrzése semmiképpen nem választható el a nemzetiségi tudat ápolásától sem. Vajon elkülöníthető egymástól például a Teleki Tékában található százados könyv-ereklyék megőrzésének kötelessége attól a másik feladattól, hogy ezeknek az értékeknek a nemzetiség, vagy az egész magyarság művelődéstörténetében betöltött szerepét tudatosítani kell? Határozott meggyőződése, hogy nem. S lényegében ez történik akkor, amikor az évi negyven-ötvenezer látogatónak a könyvtárban őrzött egyetemes bibliofil ritkaságok mellett a magyar vonatkozású értékekről beszélünk. Ez történik akkor, amikor a könyvtárat látogató osztályoknak a magyar irodalom ritkaságairól, a magyar nyomdászat gazdag hagyatékáról, a régi ritka magyar nyomtatványokról szólunk. De ugyanez történik akkor is, amikor a könyvtár olvasói például a hazai neveléstörténetre vonatkozó anyagot, vagy a könyvtárban található régi helytörténeti munkákat használják.

Végül pedig egy eléggé sajátos és lényegében a legutóbbi változásokkal beállt helyzetről kell szólnunk.

A Teleki–Bolyai Könyvtár gyarapodása az elmúlt évtizedekben nem volt túlságosan számottevő. Az állami támogatásból eredő beszerzés mellett külföldi kiadványokat elsősorban a Széchényi Könyvtár, Akadémiai Könyvtár és Kiadó adományaiból kaptunk. Így gyűlt össze egy szerény, de a munkánkhoz elengedhetetlenül szükséges kézikönyvtári anyag. 1990 után a városban újonnan alakult felekezeti osztályoknak, postliceális szakoknak nincsenek könyvtáraik, a diákok a legminimálisabb segédlettel sem rendelkeznek. Így ezek a fiatalok is a Teleki–Bolyai Könyvtár olvasótermét használják. A baj csak az, hogy lényegében innen is hiányzanak a legújabb irodalom és művelődéstörténeti kézikönyvek, s a könyvtár olvasóterme sem elég nagy ennek az igénynek a kielégítésére. Valójában a gyűjtemény jellegénél fogva itt elsősorban a tudomány- és könyvtörténeti kutatásoknak kell megfelelő háttérrel biztosítani.

Természetesen még könyvtárosként sem lehetünk annyira hiszékenyek, hogy ne lássuk, ebben a rohanó századvégben a jövő nem az antiquákat böngésző könyvtörténészé, hanem inkább az elektronikus információkat hajszóoló kutatóé. De gyűjteményeink akkor is léteznek, s a bennük lévő értékek évről évre öregsznek. Türelemmel várják, hogy mindenki – többségi és kisebbségi – azt használjon belőlük, amire szüksége van.

dr. Deé Nagy Anikó

Kitüntetések

A Magyar Köztársaság elnöke – a miniszterelnök előterjesztésére – augusztus 20. alkalmából, kimagasló szakmai munkája elismeréseként a *Magyar köztársasági ezüst érdemkeresztet* adományozta *Horváth Ferencné*nek, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár osztályvezetőjének.

A Magyar Köztársaság művelődési és közoktatási minisztere – a szakmai kuratóriumok javaslata alapján – augusztus 20. alkalmából a *Népművelésért díjat* adományozta *Ambrus Zoltánnak*, a Békés Megyei Könyvtár igazgatójának, *Harangozó Attilának*, a Hajdú-Bihar Megyei Könyvtár osztályvezetőjének, *Havas Katalinnak*, a FSZEK munkatársának, valamint *Tilhof Endrének*, az Ajkai Városi könyvtár igazgatójának.

Ugyancsak a szakmai kuratórium javaslata alapján adományozta, a magyar könyvtárügy érdekében kifejtett kiemelkedő munkásságuk elismeréseként a művelődési és közoktatási miniszter a *Szinyei József-díjat* *Borsosné Muraközy Nórának*, *Dömötör Lajosnének*, a Veszprémi Egyetem Könyvtára igazgatójának, *Győri Erzsébernek*, az OSZK KMK igazgató-helyettesének, *Ramháb Máriának*, a Bács-Kiskun Megyei Könyvtár igazgatójának, *Tökés Lászlónak*, az MTA Könyvtára ny. osztályvezetőjének.

A kitüntetetteknek melegen gratulálunk.

Pataky Ernő

Volt egy legendás könyv, Tudomány és technika a mezőgazdaságban címmel Pataky Ernő írta. Az Akadémia akkori főtájkára, Erdei Ferenc egy szakosztályi ülésen lobogtatta és mondta, hogy ilyen könyvek kellene nekünk. Erdei tudta, hogy mi a mezőgazdaság és mit tehet érte a tájékoztatás. Mert erről szólt a könyv. Éppen alakulófélben volt nálunk a „dokumentáció”, s ennek elméletében két óriásunk volt: Polzovics Iván és Pataky Ernő. Ernő bátyánk a mezőgaz-

dasági dokumentációt vezette. Az akkori politikai mérce szerint nagyon rossz káder volt, el kellett hagynia helyét. A KMK osztályvezetője lett, osztályát a Tudományos és Szakkönyvtárak Módszertani Osztályának nevezték.

Életének részletei lassan váltak világgossá számunkra. Már a háború előtt a Földművelési Minisztérium vezető munkatársa volt, két hazai diplomával és külföldi szemeszterek hallgatásával felvértezve. A nyilasok hata-

lomátvételekor kivált, nem szolgálta őket, inkább bujdosott. Mesélte, hogy amikor tudomására jutott, hogy Debrecenben megalakult az Ideiglenes Kormány, kalandos utazással eljutott oda és jelentkezett szolgálattételre. A miniszter Nagy Imre volt. Senki sem tudott Nagy Imréről olyan személyes portrét rajzolni, mint Ernő bátyánk. Tisztelte Nagy Imrét, az a gyanúm, hogy kölcsönösen szerették egymást. Fel is jött a fővárosba a kormánnyal együtt, de a nagytapasztalatú főtisztviselő – akkor éppen miniszterhelyettesnek nevezték ki, bár ezt a funkciót már nemigen gyakorolta – a Saláta-per után nem ringatta magát illúziókban, ezért az akkori jog szerint törvényesen és fiatalon nyugdíjaztatta magát. Nyugdíját fordítói munkák szerény honoráriumával egészítette ki, még oroszul is megtanult. Az idők enyhülésével reaktiválták, így került az Országos Mezőgazdasági Könyvtár és Dokumentációs Központba. És onnan hozzánk.

Ő tanított meg minket dolgozni. Hogyan kell egy feladatot a célkitűzéstől a megvalósításig végigvinni? Az eljárások tekintetében mutatkozó hallatlan rutinja abban kamatozott, hogy számos kérdésben az akkori minisztériumunk nem mindig konstruktív vagy átgondolatlan szándékai elle-

nére szakmai megoldásokat tudott érvényesíteni. Kevesen emlékeznek rá, de a szakkönyvtárak gyűjtőkori együttműködését ő szervezte számtalan elemző tanulmány kidolgozásával. Érveit mindig tények igazolták, alkalmisságot, érteletlen ötleteket nem tűrt meg. Elegáns volt, szálfatermete tiszteletet parancsolt, adott a formákra és meg is követelte, ha azoknak értelmük volt. Úr volt, a szó nemes értelmében. Főnként szigorú, és mégis barátságos volt, s főként tanító. Stílusával példaadó, nagyformátumú, életvitele arra volt irányadó, hogy nem kell mindenfajta szél irányába fordulni, s hogy miként lehet értékeket, emberi értékeket menteni jobb napokra, miként lehet a túlélés egyéni stratégiáit kialakítani a legkisebb, néha látványos kockázatok nélkül. Ehhez azonban az a bizalmas légkör kellett, amelyet megteremtett. E légkör azonban szabad volt, teli humorral, nem bántó iróniával és találó történetekkel. Sokat tanultunk tőle az élet dolgaiban is, mert nagyon tudott élni kifinomult közegben. Lehetett volna belőle miniszter vagy mártír, vagy mindkettő. De bölcs volt, tudta a legfontosabb teendőt: megmaradni.

Ezért adott neki az Isten hosszú életet.

H. T.

Ketten ugyanarról

A Teleki Tékáról a 3K olvasói nemcsak sokat tudhatnak, de valószínűleg mindannyian vizsgatételként is találkozhattak vele. Valóban, nemigen lehet könyvtáros úgy valaki a mai (és a tegnapi) Magyarországon, hogy ne tudna legalább valamit e híres intézményről. Mégis mennyi újat tudott a Tékáról mondani – nemcsak a Magyar könyvtárosok világtalálkozója résztvevőinek, de minden olvasónknak is *dr. Deé Nagy Anikó*. Úgy hisszük, hogy az sem lesz érdektelen, amit két nem könyvtáros, egy magyartanár és a 3K szürke eminenciása, nyomdai és nemcsak nyomdai dolgainak nagyszerű Mädchen für allese Zircen tapasztalhattak, ott töltvén nyári szabadságukat. Cikkeik felfedezések és újrafelfedezések egyszerre. „Kívülről” így és ilyennek látszik a Reguly Antal Műemlékkönyvtár. Vajon más könyvtárak milyennek látszanak „kívülről”? Néha talán jó lenne tudni. És persze az is kiderül e cikkekből, hogy milyennek tudja magát mutatni és megmutatni magát egy könyvtár. Hisz látszani, megmutatkozni is tudni kell. A noumenon csak a phaenomenumon keresztül válik láthatóvá. Nélküle nincs, legalábbis így vélte ezt Hegel. Dasein nincs Sosein nélkül. Lássuk hát – ezúttal – a Soseint!

Az OSZK Reguly Antal Műemlékkönyvtára Zircen – ahogy egy magyartanár látja

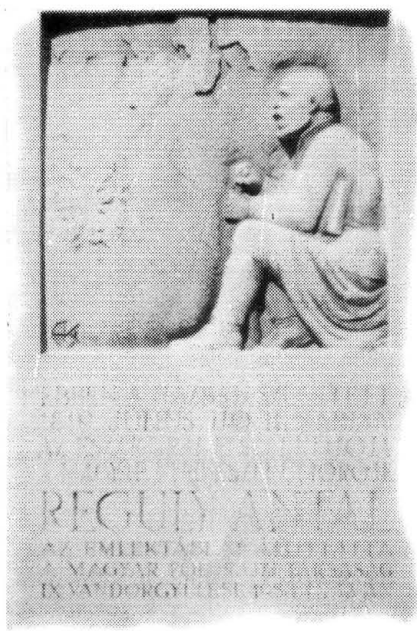
Zirc hangulatos kisváros a Bakonyban, Veszprémtől 20 km-re északra fekszik. A Bakony fővárosa – így is nevezik a prospektusok. A várost már messziről felismerni jellegzetes kettős templomtornyáról, amely egyben Zirc egyik fontos nevezetessége. (A templom egyébként kívül-belül a barokk stílus jegyeit hordozza. Érdemes meghallgatni egy-egy szentmisét. Összeszokott közösség látogatja ezeket a lelkileg valóban építő alkalmakat.)

Az épület és a templom a ciszterci apátság. Ezen kívül kollégium is található benne, pincéjében sajtérlelő – és ami turisztikailag és kulturális szempontból is jelentős: az 1. emeleten ka-

pott helyet a Bakony Természettudományi Múzeum, a 2. emeleten pedig a jelenleg az OSZK kezelésében álló Reguly Antal Műemlékkönyvtár. Ez a gyűjtemény e cikk valódi témája.

*

Reguly Antal Zirc kiemelkedő jelentőségű szülöttje. Munkásságát a magyarórák keretében tanítjuk, sőt szerepel az egyik érettségi tételben is. A műemlékkönyvtár folyosóján az ő életével és tevékenységével ismerkedhetünk meg. Viszonylag rövid élete (39 évesen halt meg) példa értékű minden magyar számára. Hatalmas

*Emléktábla Reguly Antal
szülőházának falán*

területet utazott be a nemes cél érdekében: be akarta bizonyítani, hogy a magyar nyelv valóban uráli eredetű. Sőt ő volt az, aki megtalálta a magyarok ma is élő, legközelebbi nyelvrokonait, a Szibéria területén élő vogulokat és osztjákokat. Hatalmas népköltési gyűjteményével is alátámasztotta elméletét. Munkásságát többen is támogatták: a kultuszminiszter báró Eötvös József, a kor legjelentősebb költője, Vörösmarty Mihály – és mások. A könyvtár folyosóján rövid összefoglaló, térkép, fényképek és makettek jelzik életútját.

A könyvtár vezetője *Urbán Gusztávné*. Az adatok tőle származnak. Az ő munkáját ketten segítik, bár egyiküknek „csak” az a feladata, hogy a különböző csoportokat végigvezesse a könyvtáron.

A Reguly Antal Műemlékkönyvtár élő könyvtár ugyan, de csak helybenolvasás lehetséges. Ehhez áll rendelkezésre az olvasóterem. A beiratkozási feltételek megegyeznek más könyvtárakéval. Az intézményt nemcsak neves kutatók, hanem egyszerű érdeklődők is használhatják. Természetesen értékes ősnymotatványokat (1500. XII. 31-e előtt kiadott könyveket – ezekben is bővelkedik a könyvtár) nem adnak bárki kezébe (hiszen, ahogy az érettségi előtt állóknak nyelvtanórákon megtanítjuk, egy nyelvemlék annál becsesebb, minél régebbi).

A könyvtár kb. 65 ezer patinás kötettel rendelkezik. Ez már lezárt gyűjtemény. Ehhez tartozik még 5 ezer kötött folyóirat és 10 ezer kisnyomtatvány. Az adatok kedvéért még elmondjuk, hogy évente 60-70 ezer látogató fordul meg itt – mikor még nagyobb volt a szervezett turistacsoportok száma, akkor sokkal többen jöttek. A helybenolvasók száma nagyon kicsi: évente 100–200. Ide inkább a kutatók jönnek, hiszen akik olvasni akarnak, többnyire a Városi Könyvtárat keresik fel.

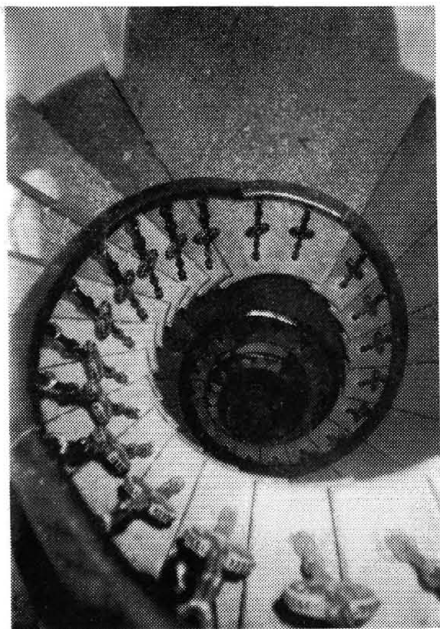
Tematikailag leginkább történelmi és teológiai művek találhatóak itt, de sok a természettudományi, jogi, filozófiai mű is. A könyvtár alapállománya a ciszterci rend gyűjtése. A ciszterci rend a bencésekkel rokon, legnagyobb szentjük clairvaux-i Szent Bernát. Tanító rend, melyben tanáraikat saját iskolájukban maguk képzik. 1953 óta a könyvtár kezelését az Országos Széchényi Könyvtár végzi.

Érdekességképpen: a gyűjtemény legrégebb darabja a latin nyelvű, 1470-ben Kölnben megjelent (Ulrich Zellkiadás) Szent Ambrus Officiumai. A legrégebbi magyar nyelvű kiadvány 1571-ből való, ez Werbőczy Triparti-

tumának fordítása és Kolozsvárott jelent meg. Ez utóbbi egyébként annak a könyvkiállításnak is darabja, amely a Kisteremben kapott helyet. Ebben a teremben kb. 10 ezer kötet található, köztük több ősnymtatvány. A könyvkiállítás keretében megcsodálhatjuk például Petrarca Daloskönyvét (1490), Temesvári Pelbárt egyik könyvét (1498), Euclides: Elemek c. művének 1591-es kiadását, egy Bessenyei-művet (1777) és egy kilencnyelvű Bibliát, ebből ugyan csak egy impozáns nagyságú kötet van kiállítva, de a hozzá tartozó szótárral együtt hét kötetből áll.

A Díszteremben 35 ezer kötet van, többek között egy 350 éves misekönyv található itt, amely 10 kilót nyom. A teremben a famunkákat Wilde Mihály zirci asztalosmester alkotta. A mennyezetet stukkókazetták díszítik, a padló ötféle fából készült. A Galéria – ide a folyosó másik oldalához épített ún. Vöröstorony csigalépcsőin

A Vöröstorony csigalépcsője

A Vöröstorony látképe az arborétumból

lehet felmenni –, szintén kézzel faragott. A Díszterem nevezetességeihez tartozik egy XVIII. század eleji és egy száz évvel későbbi óra is.

Urbán Gusztávné azt is elmondja, hogy a könyveket évente restaurálják, az állomány karbantartását – az anyagi lehetőségeket figyelembevéve – mintaszerűen igyekeznek elvégezni. Összehasonlítva más, hasonló gyűjteményekkel, a könyvek állapota tehát megfelelőnek mondható.

És ami még izgalmasabbá teszi az egészet: elmondhatom, hogy a Műemlékkönyvtár épületében nyaralhatam. Az épület toronyszobáiban ugyanis az OSZK dolgozói tölthetik szabadságukat.

Magyartanár és osztályfőnök szemével nézve: alighanem Zircre fogom vinni az osztályomat májusban kirándulni.

Türr Tamásné

Zirc a Bakonyban

Hangulatos és kellemes két hetet tölthettem el Zircen és környékén. Zirc Veszprém megyében, a Magas-Bakony központi medencéjében, a Cuha patak völgyében helyezkedik el. Ideális hely ez a pihenésre, kikapcsolódásra vágyó, a fővárosi élet lendületéhez szokott ember számára. A más környezetben – a nyári szabadság lelkületével – a tempó, az élet ritmusa lelassul. Több idő jut a természetre, több idő jut a környezetre, egymásra; valahogyan más oldalról szemlélődik a világ...

Ez minden bizonyosan nem érdekli a tisztelt olvasót, de az talán igen, hogy milyen nevezetességek találhatók itt. Mint hazánk oly sok települése – tisztelet elődeinknek –, Zirc is bővelkedik kultúrtörténeti és természeti látnivalókban. Élményeim, valamint az idevonatkozó „rodalom” tanulmányozása alapján ezekről szeretnék néhány szót szólni.

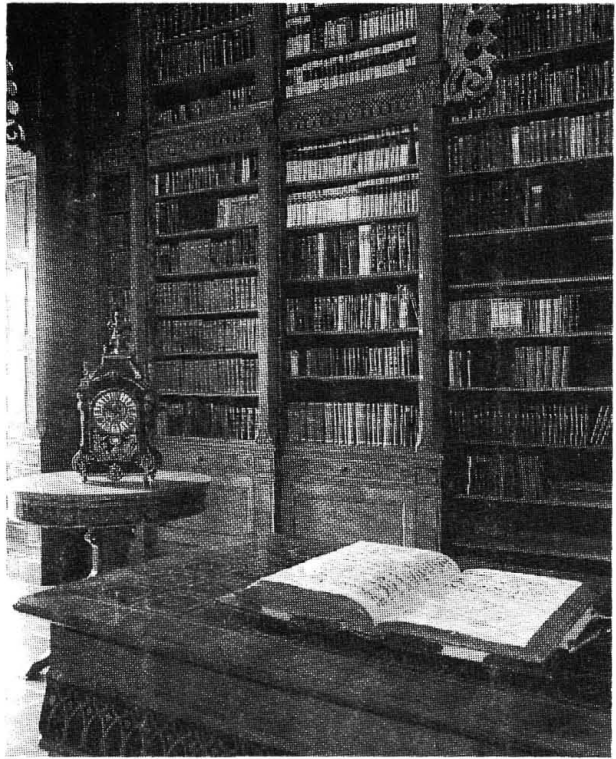
Helytörténeti kutatások szerint legrégebb említése a Képes Krónikában található; itt hunyt el 1060 decemberében I. András király. Zirc alapítása 1182-re tehető. III. Béla király akkor hívta erre a területre a franciaországi Clairvaux-ból a ciszterci rend szerzeteseit, és megalapította a bakonyi, vagy más néven zirci monostort. A zirci apátságot az oklevelek 1357-ben nevezik utoljára bakonyinak, de már 1199-ben egy pápai oklevélben Zirc (Siric) a neve, és másfél évszázadon át hol az egyik, hol a másik néven emlegetik, vagy pedig így nevezik meg: Zirc a Bakonyban (*Lékai Lajos O. Ciszt.: A Ciszterciek. Eszmény és valóság. Szt. István Társulat, Budapest, 1991.*)

Az Európa-hírű középkori monostor a XII. század végén és a XIII. század elején épült, mintegy 20 esztendeig. A gazdálkodó ciszterci rend e vidéken is kiemelkedő értékű gazdasági és szellemi kultúrát teremtett. Példájukat követték a környezetükben kialakult falvak erdőgazdálkodással, földműveléssel és állattenyésztéssel foglalkozó lakói. A három és fél évszázad során megteremtett kultúra azonban a török hódoltság alatt teljesen elpusztult. A XVI. század közepére a törökök terjeszkedése, valamint a végvári küzdelmek miatt az apátság és környéke teljesen elnéptelenedett.

Zirc újraalapítását a Poroszországhoz tartozó heinrichai ciszterci rend vállalta, és 1712-től német családokat – földműveseket és iparosokat – telepített ide. Az új rendházat a középkori romok közelében kezdték felépíteni 1727-ben. A barokk templomuk építéséhez 1732-ben kezdtek, Keher Mátyás és Witwer Márton térvei alapján. Az apátság épületeit szakaszosan bővítették, egészen az 1920-as évekig.

A természeti látnivalók önmagukért beszélnek. A Bakony hegyvonulatai és völgyei között jól elkülönül a hullámos felszínű Zirci-medence, amely 330–490 m tengerszint feletti magasságban helyezkedik el. Számtalan turistaút található itt, amelyeken fárasztó, de igen kellemes – és egészséges – kirándulás tehető.

Több óras látnivalót nyújt az apátság mellett elhelyezkedő arborétum, amely keletkezésének története a ciszterciek újbóli letelepedésének idejére, az 1720-as

*A Műemlékkönyvtár
Nagytermének részlete*

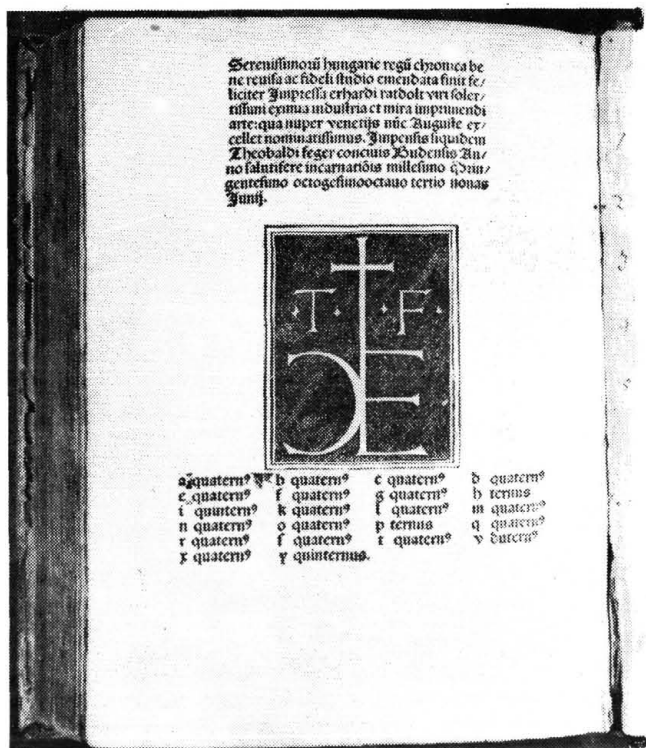
évekre nyúlik vissza. A mára már 20 hektárra bővített arborétum hazánkban a legmagasabb fekvésű élőfagyűjtemény. Az előforduló fa- és cserjefajok száma közel 600, ezekből mintegy 70 db túlevelű. A séta során fokozzák a hangulatot az angolparkra jellemző, tervszerűen kialakított tisztások, az évelő növényekkel telepített ágyások, egy tó, valamint a Cuha patak – kis vízeséssel – és az átívelő fahidak.

A környék rovar- és állatvilágát, valamint ásványkincseit a Bakonyi Természettudományi Múzeum mutatja be, amely a város központjában, a volt ciszterci apátsági épület nyugati (főhomlokzati) szárnyának I. emeletén található. Az épület II. emeletén látogatható meg a Reguly Antal Műemlékkönyvtár, amelynek részletesebb bemutatása írásom fő célja.

*

A könyvtár egyéni és csoportos látogatásokat hétfő kivételével mindennap (vasárnap is) 10–12 és 14–16 óra közt fogad, és a látogatók számára magyar és idegen nyelvű vezetést biztosít. A könyvtár két műemléki terme csakis vezetéssel tekinthető meg. Olvasók, kutatók számára az olvasóterem keddtől péntekig 10 és 16 óra között áll rendelkezésre.

Összeállításomban – a tény- és tárgyszerűséget tartva szem előtt – az OSZK kiadásában megjelent könyvtári tájékoztató füzet anyagát vettem alapul. A köny-

Thuróczy, Johannes:
 Chronica
 Hungarorum (1488)
 Kolofon (zárószöveg)

vek közötti eligazodásban *Urbán Gusztávné* könyvtárvezető és munkatársai voltak szívesek segítségemre lenni. Készséges és alapos vezetésük külön köszönetet érdemel annál is inkább, mert bizony sűrűn követték egymást a kisebb-nagyobb könyvtárlátogató csoportok. Így nyáridőben bizony nem sok idejük marad a könyvtárosi teendők ellátására; ilyenkor inkább idegenvezetők, mint könyvtárosok.

A műemlék könyvtárak sajátos feladata, hogy a jelentősebb régi könyvgyűjteményeket eredeti elrendezésükben és lehetőleg eredeti helyükön őrizzék meg és mutassák be. A Reguly Antal Műemlék Könyvtárnak is ez az elsődrendű célja. A könyvtári tájékoztató találó megfogalmazása szerint: Művelődéstörténeti emlékek, melyek egyúttal tükrözik a létrehozója tevékenységének, sorsának is. *De nemcsak műemlék, hanem élő könyvtár, nemcsak látogatókat fogad, hanem olvasókat és kutatókat is kiszolgál, és ilyen módon igyekszik részt vállalni napjaink könyvtári-kulturális feladataiból is.*

A könyvtár története egyúttal a ciszterci rendház története is. A könyvállomány alapját a Sziléziából hozott könyvek képezték, melyeket az 1733-ban elkészült rendháznak a sekrestye feletti tágasabb termében helyezték el. Az 1815-ben szerkesztett első katalógus 3800 címet sorol fel. Az oktatás vállalása szükségessé tette a rend központjában, Zircen a könyvtár nagyobb arányú fejlesztését. Ez is Villax apát nevéhez fűződik: többek között megvette Hofmann József székesfehérvári orvosnak, majd Fejér György (1766–1851) történettudósnak, a pesti

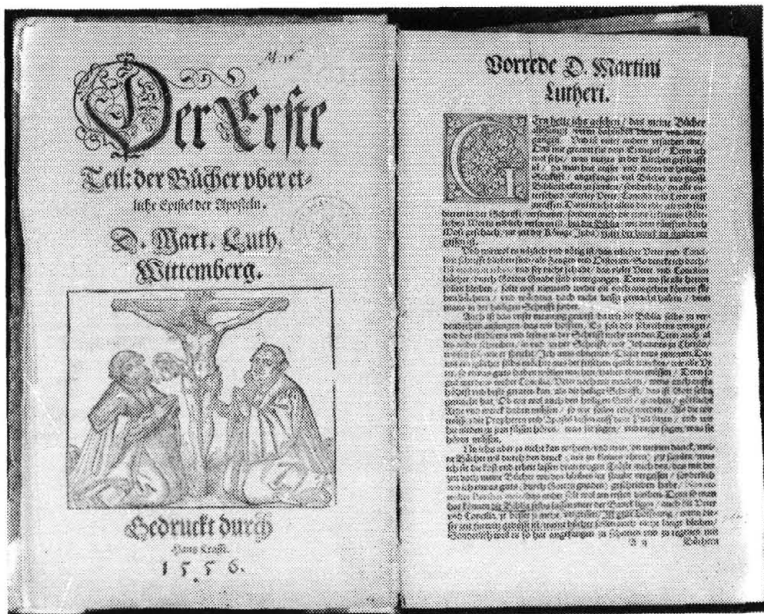
Missale Romanum (1508). Szűz Mária látogatása Erzsébetnél

egyetemi könyvtár igazgatójának hagyatékát, mintegy 4500 kötetet. A könyvtár 1846–47-ben (150 éve) épült, ezután készült el a Nagyterem berendezése, és ekkor költöztették a könyvtárat mai helyére.

A könyvállomány részben beszerzések, részben az elhunyt szerzetes-tanárok hagyatéka révén továbbra is jelentősen gyarapodott. A rend oktatói, tudományos és irodalmi tevékenysége egyre terebélyesedett. Ezeknek az igényeknek megfelelően a könyvtárat már a múlt század végén bővíteni kellett. Ekkor alakították ki az egyszerűbb berendezésű Kistermet.

A könyvtár legnagyobb érdemű egykori könyvtárosa Szabó Otmár, aki huszonhét éves korától, 1889-től egészen 1926-ban bekövetkezett haláláig fáradhatatlan szorgalommal rendezte és katalogizálta a gyűjteményt. Az ő gondozásában az állomány 60 000 kötetre nőtt.

1953-ban a zirci könyvtár felügyeletét az Országos Széchényi Könyvtár vette át. A háborús és az azt követő nehéz gazdasági helyzetben a könyvtári épület-részen csak a legszükségesebb tatarozásokat lehetett elvégezni. A háborús övintézkedések, valamint az átmeneti gazdáltság miatt a könyvek és a katalógusok rendje teljesen felbomlott. Az állomány egy részét rovarfertőzés támadta meg. A legfontosabb belső helyreállítás után 1955-ben mind az olvasók, mind pedig a látogatók számára megnyílt a könyvtár. Tovább folyt a tatarozás, a könyvállomány fertőtlenítése és a könnyező házigomba által megtámadott berendezés felújítása is. 1966 és 1970 között nemcsak a károkat hozták helyre, hanem a

Luther Márton bibliafordításának wittenbergi kiadása (1556)

könyvtártermeket is restaurálták. Hogy mindez oly kiválóan sikerült, nem kis mértékben azoknak a helybeli mesterembereknek köszönhető, akik elődeik alkotását megbecsülve, legjobb tudásukat és ügyességüket adták a helyreállító munkához.

A könyvtár 1955-ben Reguly Antal nevét vette fel. Az elnevezés a Zirc nagy szülőtte iránti tisztelet kifejezése. A folyosón állandó kiállítás idézi életét és munkásságát.

A gyűjtemény rövid ismertetése előtt meg kell jegezni, hogy a középkori zirci monostor könyvei nem maradtak fenn. Az állomány története csak a XVIII. századdal kezdődik. A korábban készült kéziratok és nyomtatott könyvek is mind későbbi gyűjtés eredményei.

A kéziratok zöme az Országos Széchényi Könyvtár Kézirattárában van elhelyezve. Zircen a kéziratokról jegyzék áll a kutatók rendelkezésére. Az Országos Széchényi Könyvtár Kézirattárában elhelyezett kéziratok között 10 kódex van, két kisebb terjedelmű a XIV., a többi pedig a XV. századból származik. Egy-két kisebb kódextöredéket könyvek restaurálása során kötéstáblákból fejtettek ki. A kódexek közül legjelentősebb a Johannes Herolt műveit tartalmazó XV. századi kézirat, amely magyar nyelvű széljegyzeteket is tartalmaz. Ezt a nyelvemléket „Zirci glosszák” néven tartja nyilván a szakirodalom. A kéziratok zöme a 890 kötetnyi újkori kéziratból áll. Ezek nagyobb részét a rendtagok kéziratban maradt művei, anyaggyűjtései. A legjelentősebb azonban nem ciszterci eredetű, hanem Verseggy Ferenc pálos szerzetes kéziratosa hagyatéka. Verseggy Ferenc (1757–1822) a felvilágosodás korának jeles költője, nyelvtudósa és esztétája. A magyar

Grosses vollständiges Universal Lexicon. I–LXIV. (1732–1754)

jakobinus mozgalom egyik vezetőjeként a Martinovics-pör fővádottjai közé került, és megjárta Kufstein, Spielberg börtöneit.

Az ősnymotatványok, vagyis a XV. században nyomtatott könyvek száma több mint 70, hazai viszonylatban jelentős gyűjtemény. Közülük 10 egyedüli példány Magyarországon. A legrégebbit, Ambrosius: De officiis című munkáját 1470 táján Ulrich Zell nyomtatta Kölnben. Sok mű képviseli Anton Koberger nürnbergi nyomdáját. Többek között megtalálható Hartmann Schedel nevezetes, gazdagon illusztrált világkrónikájának mind a latin, mind pedig a német kiadása. Az ősnymotatványok túlnyomó része latin. Az éppen ekkor megerősödő nemzeti nyelvű irodalmat képviseli Petrarca olasz nyelvű költeményeinek 1491–92-ben nyomtatott, kétkötetes velencei kiadása. Egyetlen magyarországi példány Johannes Reuchlin 1481-ben Baselben megjelent nyelvészeti munkája, és teljes példányban csak itt található meg Magyarországon Duns Scotus: Quaestiones in quatuor libros sententiarum... című művének Bernardinus Rizus velencei nyomdájából, 1490-ben kikerült öt kötete. A XV. századi magyar irodalmat három könyv képviseli. A legjelentősebb Thuróczy János Magyar Krónikájának 1488. évi augsburgi kiadása.

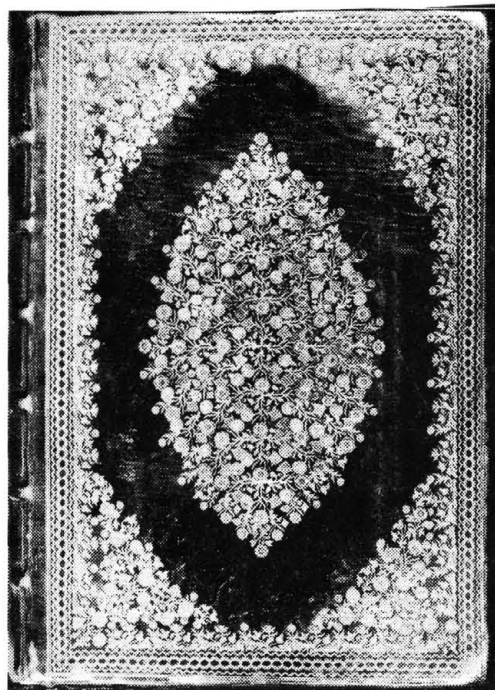
Századról századra haladva növekszik a könyvek száma és a gyűjtemény sokrétősége. Könyvészeti ritkaság egy Aldus Manutius-kiadvány: a nagy olasz nyomdász és filológus velencei nyomdájából a XVI. század elején kikerült műveket tartalmazó gyűjtőkötet (kolligátum). Aldus Manutius nagy érdeme, hogy felkuttatta az ókori szerzők különböző könyvtárakban, kéziratokban fennmaradt műveit, kijavítva a másolatok torzításait, filológiai hű szövegkiadásokat készített. Ez a kötet Aristoteles- és Platon-műveket és kommentárokat tartalmaz. Ugyan-

*Graduale Cisterciense (1696).
Kötéstábla*

csak az Aldus Manutius által alapított nyomdából került ki, tehát „Aldina” Cicero: *De natura deorum* című művének 1555. évi kiadása is. A görög és latin klasszikusok mind a XVI., mind pedig a következő századokból sokféle kiadásban, gazdagon vannak képviselve. Megtalálhatók azonban a későbbi korok legnagyobb gondolkodóinak művei is, részben egykorú kiadásokban. Így Erasmus: *Colloquia familiaria* című művének 1522. évi kiadása, de korai az Apophthegmata 1550-ben megjelent bázeli kiadása is. Természetesen nagy a teológiai munkák száma. A gyakorlati vallásos könyvek mellett fellelhetők a forráskiadások, az egyházatyák és egyháztanítók összes műveinek nevezetes kiadásai. Utóbbiak közé tartozik Kempis Tamás műveinek sorozata, amely 1576-ban jelent meg Dillingenben. A reformáció irodalma sem hiányzik. Többek között Luther Márton műveinek 1556-ban, Wittenbergben megjelent kiadása is a könyvtár értékei közé tartozik. A teológia, a görög és római klasszikusok, a jog és a filozófia mellett e század természettudományi irodalmát is számos mű képviseli. Sziléziából érkezett rendtagok hozták magukkal az olasz Pierandrea Mattioli orvosi füveskönyvének *Herzbarz, ginak Bylinár...* címmel Prágában 1562-ben megjelent cseh nyelvű kiadását. A magyar anyagból említésre méltó Heltai Gáspár 1571. évi kolozsvári magyar nyelvű *Werbőczy*-kiadása.

A könyvtár XVII. századi anyaga még gazdagabb és változatosabb. 1617–1618-ban Oppenheimben jelent meg Robert Fludd angol filozófus *Utriusque cosmii maioris scilicet et minoris metaphysica, physica atque technica historia* című művének egyik kiadása. Ez a mű többek között a kor zenei ismereteit összefoglaló szemléletes ábrát is tartalmaz. A gyűjtemény zenei anyagát természetesen elsősorban az istentiszteleti hangjegyes könyvek alkotják. A mise gregorián éne-

Pontificale Romanum (1758).
Kötéstábla

keit tartalmazza egy 1696-ban Párizsban megjelent hatalmas méretű ciszterci Graduale. A bibliakiadások közül különösen értékesek a polyglott bibliák. A Párizsban 1629–1645 között kinyomtatott 10 kötetes hétnyelvű, a Londonban 1653–1657-ben megjelent 6 kötetes kilencnyelvű kiadás egyaránt megtalálható a könyvtárban. Mind a vallástörténet, mind pedig az egyetemes történet tanulmányozásának érdekes és fontos forrása, egyúttal pedig a gyűjtők széles kitekintésének bizonyítéka az unitárius felekezethez tartozó, ún. szociniánusok írásait tartalmazó Bibliotheca Fratrum Polonorum című, 1656-ban közzétett tekintélyes sorozat. Míg a XVI. században Aldus Manutius nyomdája, addig a XVII. században a németalföldi Elzevir család képviselte az európai nyomdászat legmagasabb színvonalát. A ciszterciek zirci könyvtárába szép számmal kerültek könyvészeti értékek és ritkaságok, közöttük Elzevir kiadványok. Ezek közül a legmutatósbab a Respublica-sorozat egyike, a leydeni nyomdában 1629-ben készült Hispania című kötet. A könyvtár legkorábbi, az 1650-es években megjelent Descartes-kötetei az Elzevirek amszterdami nyomdájából kerültek ki.

A XVIII. századi könyvek jelentős része már megjelenésekor, vagy közvetlenül utána került az akkor felállított könyvtárba. Augustin Calmet 1734–1735-ben megjelent 8 kötetes, díszesen kötött bibliakommentárját valószínűleg Sziléziából hozták magukkal 1747-ben a ciszterciek. Külön tanulmányt érdemelne a kötetláblák sokfélesége, változatos díszítése. Nemcsak történeti, könyvészeti érték, hanem a század ismeretanyagának fontos foglalatja is a könyvtárban található számos régi lexikon. Közülük is kiemelkedik a Zedler-féle 64 kötetes Grosses vollständiges Universal-Lexikon (Leipzig, 1732–1754) és a Krünitz-féle Oeconomische Encyclopädie (1773–1844) 185 kötete.

A XIX. századból származó könyvek között nagy íróink és költőink: mint Jósika, Petőfi, Táncsics műveinek első, vagy legalábbis korai kiadásából sok található a gyűjteményben. A kortársak politikai érdeklődését tanúsítják Kossuth Lajos és Széchenyi István műveinek egykorú kiadásai. Ugyancsak nagy értéket képvisel a hírlap- és folyóirat-gyűjtemény. Hazai nagy szaktudományi folyóirataink sok évtizedes sorozatait ma is „élnek”, új évfolyamokkal gyarapodnak. Különösen fontos és ritka dokumentumok a régi hírlapok, melyek közül kimagasló jelentőségű a Kossuth Lajos által szerkesztett Pesti Hírlap köteteinek teljes, a szabadságharc utáni évekből pedig a Pesti Napló köteteinek csaknem hiánytalan sorozata. A könyvtár legkorábbi kisnyomtatványai (röpiratok, rölapok, később hirdetések, plakátok) a Martinovics-mozgalommal függnek össze, megtalálhatjuk itt Napóleon 1809. évi kiáltványát, valamint egyet-mást a nemesi felkelést kísérő nyomtatványokból. A becsesebbek talán mégis azok, amelyek az 1848–49-es forradalom és szabadságharc idején jelentek meg, köztük az Egyenlőségi Társulat Petőfi által aláírt kiáltványa.

A könyvtár térképei a XIX. század első feléből származnak: világtérképek és Európa részeinek térképei. A könyvtár nagy értéke a XVII. század első feléből származó két Blaeu-féle glóbusz. Közülük az egyik földgömb, a másik pedig éggömb. Ezek a nagyhírű Blaeu amszterdami térképkiadói üzemből készültek, hazánk legrégebbi, fennmaradt glóbuszai közé tartoznak.

Az a növekedés, amely a múlt század második felében jellemezte a könyvtár gyarapodását, az első világháborúig, tehát 1914–1915-ig tartott. A két világháború közötti években, a nehéz gazdasági helyzet miatt, a többi hazai könyvtárhoz hasonlóan, itt is erősen visszaesett a gyűjtés. Az 1945 utáni években pedig néhány kötet került már csak a gyűjteménybe.

1953 óta a könyvtár fő feladata régi állományának megőrzése és feldolgozása. Az állomány gyarapítása olyan művekre korlátozódik, amelyek szorosan folytatják, vagy kiegészítik az eredeti gyűjteményt. Ez elsősorban a folyóiratok folyamatos beszerzésére vonatkozik, másrészt pedig a modern szakirodalomnak arra az alapvető rétegére, amely segédkönyv jellegű, illetve forrásként használható.

Új feladatként vállalta a könyvtár a Bakony-tájra vonatkozó szakirodalom gyűjtését mind természettudományi, mind társadalomtudományi szempontból. Ez az állományrész szervesen egészíti ki a Bakonyi Természeti Múzeum tárgyi anyagát. A műemlék könyvtár anyaga csak a helyszínen, az olvasóteremben használható. Kölcsönzés nincs. Az olvasók számára egyrészt betűrendes, másrészt a könyvek eredeti csoportosítását követő szakrendi katalógus áll rendelkezésre.

*

Remélem, hogy e kissé hosszúra nyúlt ismertető felkeltette a tisztelt olvasó figyelmét. Talán kedvet kapott ahhoz, hogy ne csak olvasson-halljon ezekről a becses könyvlemlékekről, az arborétumról, a tájról, hanem lássa, érezze is ezeket; szívja be illatát a növénynek, a könyvnek...

Nekem sokáig emlékezetes marad ez az élmény, hogy megismertem Zircet a Bakonyban.

Türr Tamás

Hírlevél a Magyar Könyvtárosok Egyesülete tagjaihoz

Lezárva: 1996. augusztus 26.

53. szám

Vándorgyűlés – Sikeresen lezajlott az MKE 28. vándorgyűlése, amelyre egész évben készültünk. Köszönet illeti a rendező szervezetet – természetesen nem az intézményeket/szervezeteket általában, hanem azok munkatársait/tagjait –, az MKE Hajdú-Bihar Megyei Szervezetét, a Hajdú-Bihar Megyei Könyvtárat, a Debreceni Városi Könyvtárat, a KLTE Könyvtárat, a Debreceni Agrártudományi Egyetem Könyvtárat, továbbá a kísérő rendezvényeket szervező Országos Széchényi Könyvtárat és az MKE Gyermekkönyvtáros Szekcióját, körültekintő, gondos munkájukért, a gördülékeny lebonyolításáért. A plenáris ülés és a szekcióülések legjobb előadásait a szaksajtóban olvashatjuk majd. A nyílt nap a tagság tavalyi javaslatára két részből állt: egyrészt a könyvtári törvény aktuális kérdéseivel foglalkozott, másrészt a szakmán belüli kommunikáció – ez alkalommal főként a közkönyvtárakat érintő – nehézségeivel. A zárzó hagyományát érdemes volt feléleszteni: a szekcióülések elnökeinek beszámolóí alapján benyomást kaphattunk a vándorgyűlés egészéről, Vajda Erik elnök összegző értékelése pedig már a jövő évi, kecskeméti vándorgyűléshez is szolgált megfontolandó tanulságokkal. Nagy érdeklődés kísérte a vándorgyűlés „szatellit-rendezvényeit”, a külföldi magyar könyvtárosok IV. világtalálkozóját és az európai gyermekkönyvtáros-találkozó programjait is.

MKE-emlékérem – Idén hatan kapták meg ezt a kitüntetést: Balogh Béláné, a Heves Megyei Szervezet elnöke, Balogh Margit, a Műszaki Szekció titkára, Balogh Mihály, a Könyvtárostánások Szervezetének elnöke, Fogarassy Miklós, a Gyermekkönyvtáros Szekció titkára, Hegedüs Éva, a Fejér Megyei Szervezet elnöke, Kocsis István, az MKE alelnöke, valamint hetedikként egy külföldi kolléga, Dr. Walter Neuhauser, a Vereinigung Österreichischer Bibliothekare elnöke. Gratulálunk!

Fitz díj – Az idei kitüntetettek a következő művek alkotói, kiadói: 1. Paraszat evő paripa. Vál. és átdolg. Ágh István (Officina Nova); 2. SH atlasz sorozat (Springer Hungarica); 3. Nagy Elemér: Az építő Kós Károly (Balassi Kiadó–Kós Károly Alapítvány–Polis Kiadó); 4. Az Osiris Kiadó társadalomtudományi tankönyvei; 5. Magyar Nagylexikon (Akadémiai Kiadó).

Kitüntetések – Augusztus 20. alkalmából a Magyar Köztársaság Ezüst Érdemkeresztjét kapta Toldi Gyuláné és Tolnai Valéria. A Szinnyei-díj idei kitüntetettjei: Borsosné Muraközy Nóra, Dömötör Lajosné, Györi Erzsébet, Ramháb Mária, Tőkés László. Népművelésért díjban részesült: Ambrus Zoltán, Havas Katalin, Tilhof Endre. Az egyesület nevében Vajda Erik levélben fejezte ki jókívánásait.

Pályázati eredményeink – Az Országgyűlés 1,800 eFt-ot ítelt meg az MKE-nek a társadalmi szervezetek támogatása keretében. – Most érkezett meg az értesítés, hogy az Illyés Alapítvány idén is 100 eFt-os támogatást ad számunkra ahhoz, hogy a könyvtári szakfolyóiratokat továbbra is küldhessük a romániai magyar könyvtárak számára.

Soros-pályázat – Az MKE titkársága pályázatot nyújtott be a Soros Alapítványhoz a kapcsolt vonali Internet-hozzáférés érdekében. A döntés szeptember közepére várható.

Elnökségi ülés, 1996. június 20. – A napirend a következő volt: 1. Szavazás a Fitz-díjról, 2. Az év második felében sorra kerülő rendezvények (vándorgyűlés, KC-konferencia, küldöttközgyűlés) előkészületei, 3. Az MKE központi költségvetése, 4. A könyvtári törvénnyel kapcsolatos fejlemények, 5. Beszámoló a könyvtári rendszer fejlesztési stratégiájának kidolgozására kiírt pályázatról, 6. Az MKE Képzési Bizottságának májusi, első ülése, 7. Kitüntetési javaslatok (Szinyei-díj, Népművelésért díj, MKE-emlékérem), 8. Gombocz-ösztöndíj 1997/1998., 9. Nemzetközi ügyek, 10. Egyebek.

Elnökségi ülés, 1996. augusztus 7. – Az MKE elnöksége mindig összeül a vándorgyűlés helyszínén. Idén a nyílt nap előkészületei, a könyvtári törvény aktuális kérdései, majd az idej rendezvények és a külföldi partneregyesületektől érkezett meghívások kerültek szóba.

Küldöttközgyűlés – November 28-án lesz az MKE kétévenként szokásos küldöttközgyűlése, amelyre a szervezetek húsz tagonként egy-egy képviselőt delegálhatnak. Az előkészületek és azok ütemezése ügyében a titkárság hamarosan levélben keresi meg a szervezetek/szekciók elnökeit. A küldöttközgyűlésen a szervezeti kérdések (beszámolók, alapszabály, tagdíj stb.) mellett egy szakmai program is lesz. A tervek szerint Glatz Ferenc, a Magyar Tudományos Akadémia elnöke tart előadást arról, hogy mit vár a magyar tudomány a könyvtáraktól.

Könyvtári törvény – Az MKE szervezeteitől az MKM Könyvtári Osztályának levelére beérkezett véleményeket Papp István összegzésével együtt továbbítottuk. Az elnökség egyetértett a Papp István által az MKM felkérésére készített tanulmányban (A közművelődési könyvtárak az új könyvtári törvény tervezetében) foglaltak többségével, ezért azt is az MKM figyelmébe ajánlotta. A Könyvtári Osztály tájékoztatása szerint a könyvtári törvény koncepciójának október végéig el kell készülnie. A munkabizottságba az MKE elnöksége Papp Istvánt delegálja. A bizottság első ülése szeptember 5-én lesz, amelyen a törvénytervezet koncepciójának vázlatát tárgyalják meg. Az MKE elnökségének javaslatára a 3K hamarosan különszámban közli a törvényt előkészítő tanulmányokat.

Közművelődési törvény – A KKDSZ és a Magyar Népművelők Egyesülete 1996. július 25-én országos tanácskozást rendezett a közművelődési törvény tervezetéről, amelyen Ottovay László főtítkár képviselte az elnökséget. Az MKE igen kritikus, részletes észrevételeit, amelyeket Vajda Erik elnök fogalmazott meg, ezt követően megküldtük az MKM Közművelődési Főosztálya és Könyvtári Osztálya vezetőjének, valamint tájékoztatásul a KKDSZ és a KIK elnökének, és felajánlottuk további közreműködésünket tartalmi és szerkesztési kérdésekben.

Könyvtári szaksajtó – Striker Sándor, az MKM Közművelődési Főosztályának vezetője – annak kapcsán, hogy a KIK a Levelező/lap újraindítását kezde-

ményezte – az MKE állásfoglalását kérte, hogy a könyvtárosok igénylik-e a Levelező/lap megmaradását. Mint ismeretes, az MKE elnöksége illetve tanácsa több ízben foglalkozott a Levelező/lappal és különböző lehetőségeket mérlegelt. Arra készült, hogy kérni fogja a Könyv, Könyvtár, Könyvtáros c. folyóirat laptulajdonosait és szerkesztő bizottságát, hogy a lap profilját szükség szerint módosítva, de az eddigi profilt nem feladva vállalja fel a Könyvtári Levelező/lap tartalmának és stílusának megfelelő információk közlését is. E döntésnél figyelembe vette azt is, hogy a szakmának még két (szintén támogatásra szoruló) szakfolyóirata van: a Könyvtári Figyelő, valamint a Tudományos és Műszaki Tájékoztatás. Az MKE elnöksége állásfoglalásában mindezt kifejtette és hangoztatta, hogy elfogadja a Levelező/lap újraindításának támogatását, mert azt a könyvtárosok széles rétegei igénylik. (A Könyvtári Levelező/lap augusztusban, a KIK kiadásában, a régi főszerkesztő, Gerő Gyula gondozásában ismét megjelent.) – Az NKA Könyvtári Szakkollégiuma is állásfoglalást kért az MKE-től a szaklapok támogatásához. Levelében Vajda Erik elnök arról adott tájékoztatást, hogy az MKE tanácsa, majd az elnökség is megvitatta a könyvtári szaksajtó támogatásának ügyét. Javasolta a 3K, a KF és a TMT támogatását, mivel e folyóiratok megjelenését a könyvtárügy és a könyvtáros szakma szempontjából fontosnak tartja és a folyóiratok közreadását fenntartóik támogatás nélkül nem tudják biztosítani.

Desiderata – A vándorgyűlésen tették közzé azoknak a műveknek a listáját, amelyeket a kiadóknak érdemes lenne új kiadásban vagy utánnyomással közreadni (a listát Havas Katalin, a FSZEK munkatársa állította össze). A listából öt címre lehet szavazni; a szavazatokat 1996. szeptember 30-ig kell eljuttatni az MKM Közművelődési Főosztálya címére, Bp. Pf. 1. 1884. A legtöbb szavazatot kapott művek megjelentetésére a főosztály pályázatot ír ki, és a műveket a könyvtárak számára megvásárolja.

Az év könyvtára – Az MKM Könyvtári Osztálya pályázatot hirdetett a cím elnyerésére. A kiírást a vándorgyűlésen és a szaksajtóban tették közzé. A pályázatok beküldési határideje: szeptember 10. A cím odaítéléséről a szakmai szervezetekből összeállított bizottság dönt. A pályázat eredményét az októberi 26-i könyvtári rádiós nap alkalmával hirdetik ki.

Könyvtárpártoló önkormányzat 1996 – Szintén a vándorgyűlésen hirdette meg az MKM Közművelődési Főosztálya, hogy a művelődési miniszter az említett címben és tekintélyes pénzügyi támogatásban részesíti azokat a közkönyvtárat fenntartó önkormányzatokat, amelyek 1995-ben, illetve 1996-ban egy lakosra kivetítve a legtöbbet fordították dokumentumbeszerzésre. További felvilágosítás: 302-0600/1696.

Exemplum Alapítvány – A Magyar Kulturális Szövetség IV. közgyűlése kezdeményezte a kulturális területen egzisztenciális nehézségekkel küszködő egyének közérdekű alkotómunkájának támogatására egy alapítvány létrehozását. A pályázati felhívás a Magyar Kultúra 1996/2. számában és a 3K augusztusi számában jelent meg. A pályázathoz csatolni kell a Magyar Kulturális Szövetség helyi vagy területileg illetékes szervezetének ajánlását is.

Békés Megyei Szervezet – Az MKE Békés Megyei Szervezete és a Békés Megyei Könyvtár pályázatot hirdet „Közkönyvtár és könyvtáros a megváltozott társadalmi viszonyok között” címmel. A pályaművek terjedelme 1–3 ív. A pályázat

jeligés. A pályázatok beadási határideje 1997. január 31. Eredményhirdetés március 1-jén. Pályadíjak: I. díj 10 000 Ft, II. díj 8000 Ft, III. díj 5000 Ft, ezenfelül értékes könyvjutalmak. A pályázatokat az MKE Békés Megyei Szervezete titkárának, Timkó Istvánnak címezve a Békés Megyei Könyvtárba (5601 Békéscsaba, Derkovits sor 1. Pf. 35) kérjük beküldeni.

Heves Megyei Szervezet – Június 3-án volt a HMSZ taggyűlése, amelyen a tagok elfogadták az 1995. évről szóló beszámolót és megfogalmazták terveiket az 1996. évre. Az összefüggésben „A könyvtári tájékoztatás táguló határai” címmel előadást tartott Vajda Erik, az MKE elnöke, majd a kollégák érdeklődésére beszámolt külföldi tapasztalatairól.

Kisalföldi Könyvtárosok és Könyvtárak Egyesülete – A Hálózati holmi 2. számából értesültünk, hogy „1996. április 26. és 30. között a KKKE szakmai kirándulást szervezett Erdélybe a megye könyvtárosai részére, amelyen a szakmai programokon kívül életre szóló élményekkel gazdagodtak a résztvevők.”

Társadalomtudományi Szekció – Szeptember 16-án, hétfőn győri-pannonhalmi kirándulásra készülnek a szekció tagjai. Megtekintik „A magyar oktatás 1000. évfordulója” és a „Mons Sacer – Pannonhalma 1000 éve” c. kiállítást. – A TTSZ következő rendezvényére, az október 8-i állományvédelmi és restaurálási szemináriumra (ld. az előzetes rendezvénynaplót) írásban lehet jelentkezni az MKE Társadalomtudományi Szekció c/o MTA Központi Könyvtára, 1051 Budapest, Arany J. u. 1. címen.

Kovács Máté emlékülés – Nagyrabecsülve Kovács Máté professzornak a magyar könyvtárügy és a könyvtárosképzés érdekében kifejtett tevékenységét, az MKE elnöksége védnökséget vállalt az 1996. október 28–29-én tartandó Kovács Máté-emlékülés felett. Ezúton is felhívjuk Kovács Máté tanítványainak és tisztelőinek figyelmét a rendezvényre.

Gombocz-ösztöndíj – Az elnökség által kijelölt bizottság döntése alapján Koreny Ágnes nyerte el az elnökség támogatását az 1997/1998. évi ösztöndíj megpályázásához. Mivel kiutazása bizonytalanná vált, visszalépett, ezért az elnökség a továbbiakban a második helyet elnyert Kiss Barbara pályázatát támogatja.

CON '96 – 1996. november 4–6. között Egerben lesz a 11. osztrák-magyar informatikai konferencia, melynek címe: Future information technologies. A szervezők: a Neumann János Számítógéptudományi Társaság és az OCG (Austrian Computer Society). További információ: <http://www.ocg.or.at/con96.html>.

Európai projektlehetőség – Az Európai Közösség XIII-as Főigazgatóságának munkatársa, Monika Segbert hívta fel a figyelmet a következő együttműködési alkalomra, idézünk leveléből: „Several of our on-going and start up projects (in the Telematics for Libraries programme) are looking for partners as 'test sites', to test results such as software for OPAC interconnection (eg project ARCA) or information referral (LIRN). We are building up a register of libraries interested in such a cooperation with our projects and can extend this to libraries in Central and Eastern Europe. The application to fund such a participation could be addressed to the international cooperation department of DGXIII, or the national PHARE programme or possibly also the RLP.” Az érdeklődők Monika Segberthez forduljanak: c/o Mme Ariane Iljon, DGXIII/E-3 Library Networks and Services, European Commission, Batiment Jean Monnet, L-2920 Luxembourg, Fax: 352-4011-62330, E-posta: 100344.1225@CompuServe.com.

Art Libraries European Meeting on Museum Catalogues – 1996. december 2–5-ig Triesztben és Ljubljánában lesz ez a konferencia, amelyre előadók jelentkezését várják szeptember 20-ig. Bővebb információk a titkárságtól.

Utazási támogatás – Géró Katalin, az OSZK Számítógépes információs csoportjának munkatársa 20 000 Ft támogatást kapott az MKE központi költségvetéséből útiköltségéhez. Július közepén vett részt a British Council kéthetes cardiffi szemináriumán (Marketing and library services: a new marriage).

Osztrák meghívás – 1996. szeptember 3-tól 7-ig lesz Innsbruckban a 24. Osztrák Könyvtároskonferencia, amelyen a tudományos könyvtárak legnagyobb megmozdulása keretében megünneplik a Vereinigung Österreichischer Bibliothekarinnen und Bibliothekare (VÖB) ötvenéves fennállását is. Az MKE elnökségét Hegyközi Ilona titkár képviseli. Ez alkalommal kerül sor az MKE-emlékérem átadására Dr. Walter Neuhausernek, a VÖB elnökének.

Észt meghívás – 1996. október 21–22-én Tallinban lesz a balti könyvtárosok 5. kongresszusa (az első 1930-ban volt Rigában). A kongresszusra meghívást kapott az MKE is. Levélben kívánunk a balti kollégáknak eredményes tanácskozást.

Román meghívás – Az Oktatási Könyvtárak Egyesülete 1996. szeptember 18-tól 20-ig Bukarestben tartja 7. országos konferenciáját, amelynek témája: Az oktatási könyvtárak szerepe az információs társadalomban. Az MKE elnökségét Sonnevend Péter, a pécsi JPTE Könyvtárának főigazgatója képviseli.

Előzetes rendezvénynaplár:

- 1996. augusztus 27–30. Networkshop '96, Debrecen
- 1996. szeptember 2–5. A hálózatok szerepe és a tudományos tájékoztatás korszerű gyakorlata a felsőoktatásban és a kutatásban, Kelet-nyugat konferencia (INRA), Pannon Agrártudományi Egyetem Állattenyésztési Kar Könyvtára, Kaposvár
- 1996. október 8. A könyvtári állomány védelme és megóvása avagy amit a könyvtáros is megtehet... Állományvédelmi és restaurálási szeminárium (Társadalomtudományi Szekció), Szentendre, Pest Megyei Könyvtár
- 1996. október 21–25. A FID 48. kongresszusa, Graz
- 1996. október 22–26. Compfair '96. 9. Nemzetközi Számítástechnikai Telekommunikációs Szakkiállítás és Vásár, Budapest, BNV
- 1996. október 28–29. Kovács Máté-emlékülés (a KLTE Egyetemi és Nemzeti Könyvtára), Debrecen.
- 1996. október 28–november 1. DAT '96 konferencia.
- 1996. október vége – november eleje (még nincs pontos időpontja). Konferencia a központi katalógusok számítógépesítéséről (az MKE központi rendezvénye), Budapest, OSZK
- 1996. november 15–16. Könyvtári és információs feladatok a változó világban. Nemzetközi konferencia (Olvasószolgálati Szekció)
- 1996. november 28. Az MKE küldöttközgyűlése, Budapest, OSZK
- 1997. január 27–30. 5. BOBCATSSS szimpózium, Budapest, OSZK
- 1997. október 16–18. The Andrew W. Mellon Foundation Conference on Library Automation, Varsó

Állást keres: Feldolgozó könyvtárosként főiskolai végzettséggel elhelyezkedne Deák Sándor (munkahelyi tel.: 132-7150/124). – Főiskolai végzettséggel

(könyvtár-pedagógia szak) állást keres Ziacsikné Sánta Éva (tel.: 246-5063). Jelenleg számítógép-kezelői tanfolyamot végez. – Könyvtár-magyar szakos főiskolát végzett, oroszul alapfokon beszélő, jelenleg angolul tanuló fiatal kollégán munkát keres, esetleg gyermekkönyvtárban (óvónői képesítéssel is rendelkezik). Jelige: Eloa. – Magyar-könyvtár szakos egyetemi végzettséggel, passzív német-angol-orosz nyelvismerettel, olvasószolgálati vagy feldolgozó munkát keres egy kollégán. Mellékfoglalkozású vállalkozóként számlát tud adni. 1996. december 1-től részfoglalkozás is érdekl. Jelige: Sokoldalú. – Olvasószolgálati vagy feldolgozó (számítógépes is lehet) munkát keres, passzív angol nyelvtudással könyvtáros-asszisztens. Faragó Tibor, tel.: 306-6067. – Középfokú könyvtárosi végzettséggel, passzív olasz nyelvismerettel olvasószolgálatban, feldolgozó vagy egyéb számítógépes munkakörben elhelyezkedne Tartler Mónika, tel.: 177-1871. – Olvasószolgálatban, operátori munkakörben állást vállalna könyvtáros-asszisztens, angol alapfokú nyelvismerettel. Horváth Csaba, Bp. Margitligeti út 2. V. 46. – Feldolgozóként, kölcsönzésben vagy olvasószolgálatban elhelyezkedne Vasánits Lászlóné. Könyvtárkezelői és szabványügyintézői tanfolyamot végzett. Tel.: 325-5369. – Egyetemi végzettségű könyvtárosnő (könyvtár-biológia szak), gyakorlati, középfokú német, alapfokú angol és francia nyelvtudással, alapfokú számítógépes ismeretekkel elhelyezkedne könyvtárban, legszívesebben feldolgozó munkakörben. Jelige: Naturwissenschaft. – Népművelő-könyvtár szakos főiskolai végzettséggel, német nyelvismerettel gyermekrésztlegben vagy olvasószolgálatban munkát keres Bujdosóné Simonffy Katalin. Lakástelefonja: 23/422-688. – Bármilyen könyvtári munkát keres Parádi Pál. Főiskolán angol nyelvtanári szakon végzett, német alapfokú nyelvtudással is rendelkezik. Lakástelefonja: 325-0949.

Állást kínál: Az ELTE Angol-Amerikai Intézet Könyvtára (1146 Bp., Ajtósi Dürer sor 19–21.) ősztől felsőfokú végzettségű könyvtárost keres angol nyelvtudással és számítógépes ismeretekkel. Az érdeklődők Deák Nóra könyvtárvezetőt keressék a 343-0148/4335-ös telefonon. – Közép- vagy felsőfokú végzettségű könyvtárost keres 6 órás állásra az MTA Közgazdaságtudományi Intézet Könyvtára (1112 Bp., Budaörsi út 45.) feldolgozó munkakörbe. (Lehet nyugdíjas is.) Angol és német nyelvismeret, számítógépes jártasság szükséges. Sándor Zsuzsa könyvtárvezető, tel.: 319-3143. – Felvételt hirdet az Országos Földtani Szakkönyvtár (Budapest, 1143 Stefánia út 14.) részben feldolgozó, részben dokumentumrendező feladatok ellátására, egy évre, regisztrált munkanélküliek számára, közalkalmazotti besorolással. Csongrádi Márta, tel.: 251-2678.

A Műemlékkönyvtár Nagyterme a galériáról

